№ 144 (24.426) ● 2022 гъэм дыгъэгъазэм (декабрым) и 3, щэбэт ● Тхьэмахуэм щэ къыдок! ● И уасэр зы тумэнщ e adyghe@mail.ru

ЗыхуэныкъуэхэмкІэ зыщІагъакъуэ

«Урысей зэкъуэт» политикэ партым къигъэув хабзэм тету, КъБР-м и Іэтащхьэ Klyэкlyэ Казбек тхьэмахуэ къэс яхуозэ зи щхьэ lyэхукlэ къыхуэкlyэ цlыхухэм.

КІУЭКІУЭМ зыкъыхуагъэзащ дзэ Іуэху хэхахэр щекІуэкІ щІыпіэм щыізхэм я унагъуэхэм. «Зыхуэныкъуэ псомкіи защіэдгъэкъуэнущ абыхэм», - жиіащ республикэм и ізтащхьэм икіи лъэіуакіуахэм упщіэхэр зэпха Іуэхущіапіэхэмрэ къулыкъущіэхэмрэ унафэ яхуищіащ абыхэм яхузэхуэмыгъэхъухэр икіэщіыпіэкіэ зэфіахыну.

Къищынэмыщ|ауо, | энат|э хьэлъэ |уува, зи |уэху хуэмыщ|а бынунагъуэшхуэм я сабий сымаджэм зыхуэныкъуэ хуащ|эну къалэн ящищ|ащ ар зэлъытахэм.

«Анэм и щіыхь» медалыр зыхуагъэфэщахэм ират ахъшэм хагъахъуэ • къбр-м и парламентым

КъБР-м и Парламентым и Унафэщі Егоровэ Татьянэ иригьэкіуэкіащ республикэм и хабзэубзыху орган нэхъыщхьэм и зи чэзу зэјущіэ.

«КъБР-м и Къэрал саугъэтхэм я ІузхукІэ» КъБР-м и Законым и 31-нэ статъям зэхъуэкІыныгъэ хэлъхьэным теухуауэ» законопроектым хэлъхыдепутатхэр. Хабэзубэыху органым ар иригъэхьат КъБР-м и Ізтащхъэ КІуэкІуэ Казбех. КъБР-м и Парламентым хабээр убзыхунымрэ щІыпіэ са-

КъБР-м и Парламентым хабээр убзыхунымрэ щІыпіэ самоуправленэм и Іузхухэмкіэ и комитетым и унафэщі Мэлбахъуэ Борис зэрыжиІамкіэ, республикэм щыпсэу бынунагъуэшхуэхэм зыщіагъакъуэу ират «Анэм и щІыхь» медалым пэкіуэу ират саугъэтым хуэдищкіэ хагъэхъуэнущ.

хуэдицинэ ан вэв уэлуиц.
- Хабазам ипкъ иткіз, «Анэм и щіыхь» медалыр зыхуагъэфэща, бынитху тэмэму зыпіа (зыпі) анэм сом мин 50 кърат. Апхуэдэ саугъэт зыхуагъэува-уэ быних е нэхъыбэ зыпі анэм сом мин 50-м худыщіагъу зы быным хуэзэу сом мини 10. Унафэм зэхъуэкіыныгъэхэр хэтлъхьэмэ, бынитху зыпіым сом мини 150-рэ иратынущ, бынитху е нэхъыбэ зиіэхэм а сом мини 150-м еханэ, ебланэ бынхэм папщіз дэтхэнэми сом мин 30 хуэзэу къыхущіагъу-

нущ. Мы щіыналъэ унафэр гъззэщіэным республикэм и бюджетым щышу сом мелуани 2,1-рэ мы гъэм, сом мелуани 3,15-рэ къыкіэлъыкіуэ илъэсхэм текіуэдэнущ, - къыхигъэщащ Мэлбахъуэм.
КъБР-м и Парламентым мы

КъБР-м и Парламентым мы Іузхур икіэщіыпізкіз зэфіигъзкіынущ, адрей псоми япз иригъзщу. Абы теухуауз гу зылъытапхъэхэм, зэхъуэкіыныгъэхэм, я Іузху еплъыкізхэм дыгъэгъазэм и 15 пщіондэ комитетым щыхэплъзнущ.

КъищынэмыщІауэ, депутатхэр хэплъащ хабээр къызэпамыудыным, къэралым кинематографие ІэнатІэм зыщІигъэкъуэным, жылагъуэ Іуэхухэр гъэзэщ!эным теухуауэ УФ-м и унафэхэм зэхъуэк!ыны-гъэ хэлъхьэным и проектхэм.

КІэрыхубжьэрыху ткіуаткіуэхэм зэрелэжьыж ізмалхэр егьэфізкіуэным геухуауз Тэтэрстан Республикэм и Къэрал Советым УФ-м и Къэрал Думэм и Унафэщі Володин В. зэрызыхуигъазэр даіыгъащ Президиумым хэтхэм. Къищынэмыщіауз, унэтіыныгъз зэмылізужьыгъузхэм ехъулізныгъэфіхэр къыщызыгъэлъэгъра лэжьакіузхэр КъБР-м и Парламентым и щіыхь тхылъхэмкіз ягъэлъэпізну унафэ къызэдащтащ.

КъБР-м и Парламентым и пресс-Іуэхущіапіэ.

Хэку зауэшхуэм хэта, совет парт, къэрал лэжьакіуэ ціэрыіуэ Къущхьэ Кіыщыкъуэ щыпсэуа, Налшык къалэм Лениным и уэрамым тет унэ №20-мабы и фэеплъ пхъэбгъу фіадзаш.

КЪУЩХЬЭ КІыщыкъуз 1923 гъэм накъыгъэм и 1-м Зеикъуз къуажэм къыщалъхуащ. Ар щеджащ Къэбэрдей-Балъкъэра пединститутымрэ Бгы мэкъумэш институтымрэ. Хэку

зауэшхуэм и зэманым Мэздэгу, Дон lyc Ростов щекlyэкlа эхэхуэхэм, Кишинёв, Венгриемрэ Австриемрэ щхьэхуит къззыщІыжахэм хэтац. Зауэ нзужьым КІыщыкъуэ

зауэ нэужыым КІыщыкыуэ парт кьулыкъу льагэхэм пэрытащ, Къэбэрдей-Балъкъэрым и цІыхубэ хозяйствэр зэофіэгьэувэжынымрэ абы зегьэужьынымрэ и гуащіэ хилъхьащ. 1969 гъэм къыщыщіадзауз 1984 гьэ пщіондэ КъБАССР-м и Министрхэм я Советым и Унафэщіу щы-

B THE ADM THE PRETION OF THE PRETION

тащ. Ар хахащ СССР-м и Совет Нэхышдхьэм и еянэ захузсым и депутату, РСФСР-м и Совет Нэхышдхьэм и депутату. Зауэмрэ лэжыгъэмрэ къызэрыщыхэжаныкlам папщіэ дамыгъэ льапізхор къыхчагьэфэщаш.

лъапІэхэр къыхуагъэфэщащ. ПэкІур щрагъажьэм, Къущхьэ Кіыщыкъуэ зы дакъикъэкІэ

хуэщыгъуащ.

- Къэбэрдей-Балъкъэрым и зыужьыныгъэм хэлъхьэныгъэ ин хуэзыща, бийр къыщыттеуам ди щыналъэм псэемыблэжу къышхьэцыжа лыхужьхэм ящыщщ Къущхьэ Кіыщыкъуэм заукътута республикэр къэгъэщіэрэщіэжыным зи къарурэ зәфіэкірэ кураными др. жиіащ КъБР-м Ціыхум и хуитыныгъэр хъумэнымкіз и уполномоченна Зумакулов Борис.

- Къэбэрдей-Балъкъэрым и къэралыгъуэр ильзои 100 щрикъум и зыужьыныгъэм и зыужьыныгъэм зи къару хэзылъхьахэр догъэлъалів. Аптахьахэр догъэлъалів. Аптахуалэщ Къмицынальэм и зыужьыныгъэм огъэльялів.

зыпкъвская до вэлвализ. Апхуадэщ Къушкъв Кіыщыкъуи. Налшык къалэм Зауэм, Лэжьыгъэм, Іэшэкіз Зэщірузэда Къарухэм, хабэхъумэ ІэнатІэхэм я ветеранхэм, пенсионерхэм я зэгухьэныгъэм и унафэщі Абдулаев Мустэфа и псальэм къыхигъэщащ Хэкур зыхъума,

къэзыгъэщіэрэщіэжа икіи зезыгъэужьа ліыхъужьхэмрэ къэралым и тхыдэмрэ щіэблэр щыгъяхъун зэры-

щен от тъндам и дерсхэр ди тегъзицапізу адокіз зыружьын хуейщ, - жиіащ КъБКъУ-м и проректор Къущхъз Хъусен. - Къзбэрдей-Бальткъэрым и совет лъэхъэнэ тхыдам къэрал лэжьакіуищым - Мэлбахъуэ Тимборэ, Ахъуэхъу Аслъэнбий, Къущхъз Ківщыкъуз сымэ - я ціэр къыхэнащ. Абыхэм я

лэжьыгъэм пищащ КъБР-м и япа Президент Кіузкіуз Валерэ. Тжыдэмрэ пщіэ зыхуэфащэ ціыхухэмрэ зэрытщымыгъупщэм и щапхъэщ нобэрей іуэху шхьэлэр.

Фзепль пхъэбгъур къызэlуахащ Зумакулов Борисрэ Къущхьэ Хъусенрэ. Кърихьэлlахэм абдеж удз гъэгъахэр щагъэтlылъащ.

> ТЕКІУЖЬ Заретэ. Сурэтхэр Къарей Элинэ трихащ.

Гъэсэныгъэр куэдым елъытащ

бийхэм щэнхабзэмрэ гъуаз-джэмрэ я Іэнатіэхэм ехьэліа щіэныгъэ гуэдзэн зэрырагъэгъуэтыр егъэф Іэк Іуэным иджы шытепсэлъыхьащ м и Парламентым Щэнхабзэмкіэ, граждан зыужьыныгъэмкіэ, граждан жылагъуэ онужьыныгъэмкіэ, хъыбар-егьащіэ политикэмкіэ и коми-тетым Тэрч районым щригъэ-кіуэкіа зэіущіэм.

АБЫ ХЭТАЩ зэхыхьэр къызэзы АБЫ ХЭТАЩ зэхыхьэр къызэзы-гьэпэща комитетым и унафэщі Кумал Заурбэч, Егьэджэны-гьэмкіэ, щізныгъэмкіэ, щіалэ-гьуалэм я іуэхухэмкіэ комитетым и унафэщі Емуз Нинэ, КъБР-м и Ізтащхьэмрэ Правительствэмрэ я ліыкіузу КъБР-м и Парламен-тымрэ суд органхэмрэ щыіэ Дыщэкі Мадинэ, КъБР-м щэнха-газыкіа и министи Кърмаруа дыщакі мадина, къър-м щанха-базмків и министр Къумахуз Мухьэдин, КъБР-м ціькухар егъэджэнымрэ щіэныгъэмкіз и министрым и къуздзэ Мысост Екатерина, Тэрч районым и щіы-налъэ администрацэм и Ізта-щхьэ Дадэ Муізед сымэ.

Зэјущјэр къызэјуахыным ипэ-кіэ депутатхэр щыіащ Тэрч ра-йоным сабий творчествэмкіэ и центрымрэ Тэрч къалэм гъуаз-джэмкІэ и сабий школымрэ. Джэмкэ и сасий школынрэ. Иужьрей ІуэхущІапІэр 2017 гъэм щытекІуауэ щытащ «Гъуазджэм-кІэ нэхъыфІ дыдэ сабий школ 50» урысейпсо зэпеуэм. Парламентархэм къаплъыхьащ музыкэм, хореографием щыхуагъасэ пэшхэр, художественнэ творчествэмкіз классхэр икіи егъэджакіуэ-хэмрэ абыхэм я гъэсэнхэмрэ епсэлъащ.

«Дыгъафіэ къалэ» творчествэмкіэ сабий академием и къуда-мэу Тэрч къалэ щыіэм и унэм щекіуэкіа зэіущіэр къыщызэіуижым Кумал Заурбэч къыхи-гъэщхээхукlащ сабийхэм я худо-жественнэ зэхэщlыкlыр къэlэ-тыныр егъэджэныгъэм и Іыхьэ нэхъыщхьэ дыдэхэм ящыщу,

гьуэфІыгъуэхэр хъумэнымкіз абы и ціыху пэрытхэр гъэсэным-кіз лъабжьэ нэсу зэрыщытыр.

- Къыдэкіуэтей щіэблэр гъуаз-джэм и хъугъуэфіыгъуэ нэхъы-щхьэхэм щіэпіыкіыныр, шэч хэщкъэлом мылъу, къэралым къыпыщы къалэн инхэм ящыщи. Ар ар-гуэру зэ къыщыхагъэщхыхукlащ 2030 гъэм нэсыху сабийхэм гијаныгъэ гуэдзэн зэрырагъэгъуэтыр егъэфізкіуэным теухуа-уэ гъатхэпэм УФ-м и Правитель-ствэм къищта Концепцэм. Къэралым шызекІуэ хабээ мардэхэм япкъ иткіэ зыхуэфащэ министер ствэхэмрэ муниципальнэ щіына ствэхэмрэ муниципальна щівнаг льэхэмрэ а документыр гьэ-зэщіэным хуэунэтіа лэжьыгьэ-шхуэ зэфіагьэкі. Апхуэдэу щын тэтим, узытегузэвыхыын гугьуехь щхьэхуэхэри щыіэщ. Абыхэм ща щіэныгъэ гуэдзэн сабийхэм ща щэныгыз гуэдээн сасиихэм гозыгъэгъуэт организацхэм, псом хуэмыдэу муниципальнэ щыналъзхэм щыналъзхэм шынхэм зегъуужыным, -жиlащ депутатым. Дышэкі Мадинэ и псалъэм къыхигъэшащ Тэрч районым и унафэщіхэм социальнэ инфра

упафэщіхэм зегьзужьыным сыт щыгъуи я нэіэ зэрытрагъэтыр, ар зэіущізм и пэ къихуэу хьэщіэхэм я нэгу зэрыщіэкіар. Емуз Нинэ къихьащ щэнхаб-

тинэ кылхаш щэлхач зэмрэ гъуазджэмрэ япыща щіэ-ныгъэ гуэдзэн сабийхэм зэрыра-гъэгъуэтым теухуа бжыгъэхэр. КъБР-м щыіэщ музыкэмкіэ, хореографиемкіз, изобразительнэ, театр гъуазджэмкіз щізныгъз программэхэр зыгъэзащіз муниципальнэ еджапізу 28-рэ. Абы-хэм ящыщу 16-р къалэ округхэм-рэ поселкэхэмрэ, 12-р къуажэхэм щолажьэ. Іуэхущіапіэ хэхахэм жьадэкіуэу гъуазджэмкіэ сабий школхэм къагъэсэбэп курыт еджапіэхэм, щэнхабзэ унэхэм, нэгъуэшІхэми шыІэ еджапІэ уты 56-рэ. Дызэрыт илъэсым

фокlадэм и 1-м ирихьэлlэу КъБР-м гъуазджэмкlэ и сабий школхэм екlуалlэхэр мини 10-м

школхэм өкіуалізжэр мини 10-м нэблагьэу щытащ. Емуз Нинэ къйгъэльэгъуац ныкъусаныгъэхэри. Абыхэм ящыщи щіэныгъэ нэс зыб-гъэдэль іэщіагъэліхэр зэрахури-мыкъур, творческэ ізщіагъэхэм ирилажьэхэм яхуэфэщэн пщіэ зэрамыгъутыр гъчазлужмкіа зэрамыгъуэтыр, гъуазджэмкlэ школхэр нэхъыбэ зэрыхъум емылъытауэ, абыхэм щеджэхэм я бжыгъэм зэрыкіэрыхур, а Іуэху щіапізхэм я мылъку-техникэ за-фіэкіыр зэрымыиныр, макъамэ Іэмэпсымэхэр зэрылъапіэр, гъуазджэмкіэ сабий школхэр гвуаздлымий сасий шолкэр къэзылъахъэ гугъуехьхэр зэры-щы!эр, щэнхабзэм, гъуазджэм ехьэл!а щ!эныгъэ гуэдзэн сабийхэм егъэгъуэтынымкІэ ІэнатІэм щат лэжьапщіэр зэрыціыкіур, нэ-

гъуэщІхэри. Тэрч районым и щІыналъэ администрацэм и Іэтащхьэм и къуэдзэ Алъхъэс Аскэр тепсэлъыхьащ сабийхэр егъэджэныр, абыхэм шІэныгъэ гуэдзэн егъэ тыуэтыныр щынальэм къызэры-щызэгъэпэщам. Зи ныбжыыр илъэси 6-м щегъэжьауэ илъэс 18-м нэсхэм ящыщу проценти 5,7-р е сабийуэ 546-р Тэрч къалэм гъуазджэмкlэ и школымрэ Красноармейскэ къуажэм музыкэм шыхурагъаджэ и сабий школымрэ йокіуаліэ. Гъуазджэмкіэ сабий школхэм щолажьэ егъэ-джакіуэу 28-рэ. Сабийхэм я ехъулізныгъэхэм я гугъу щищіым, Алъхъэс Аскэр къигъэлъэгъуащ ахэр щіыналъэм, республикэм, дуней псом щекіуэкі зэпеуэхэм, фестивалхэм, художественнэ гъэлъэгъуэныгъэхэм жыджэру зэрыхэтыр, абыхэм дипломхэр зарыкатыр, азонажи диппомаар кънзарыщахыр, аэрыщыте-кіуэр. 2021 - 2022 гъэ еджэгъуэм республика, щынальа эзхуаку, гъз-лъэгъуэныгъэхэм, фестивалхэм я зэфіэкіыр сабийуэ 300-м ща-

гъэунэхуащ икІи нэхъыфіхэм гъзунахуащ ... ящышу абыхэм я ціэхэр къыщрајуащ щэнхабээм и лъз-ныкъуэкіэ щіэныгъэ гуэдээн щрагъэгъуэт јузхущіапізхэм я гъэсэнхэу 158-м. Егъэджэнытьэсэнхэу 158-м. Егъэджэны-гъэмкіэ Іуэхущіапіэхэм гулъытэ хэха хуащі сабийхэр зэрылэжьэну ІэшІагъэхэр къыхахынымкіэ ядэ Іэпыкъуным. Иужьрей илъэсхэм Тэрч районым гъуазджэмкІэ и сабий школым щеджахэм ящыщу 9 щэнхабзэмкІэ вузхэмрэ нэгъуэщІ

еджапіэхэмрэ щіэтіысхьащ. Художественнэ егъэджэныгъэмкіэ методикэ центрым и унафэші Бэрбэч Беслъэн зэпкърыхауэ тепсэлъыхьащ муници-пальнэ еджапіэхэм я лэжьакіуэхэу щІэныгъэ программэхэр пхыгъэкіыным пыщіахэм я улахуэхэр зэрыціыкіум. Абы къыхэкіыу гъуазджэм и лізужьыгъуэхэм хуезыгъаджэ педагогхэр хуэмыдэу къуажэхэм щыма-щіэщ. Апхуэдэу ныкъусаныгъэ-шхуэщ зэчиишхуэ зыбгъэдэлъ сабийхэм папщІэ илъэс пщыкІузкіэ щрагъаджэ икіи музыкальнэ іэщіагъэхэм щыхуагъасэ интернат школхэр зэрышымы!эр. апхуэдэу иджыпсту еджапізхэм къагъэсэбэп макъамэ Іэмэпсы-мэхэр жьы дыдэ зэрыхъуар.

мэхэр жын дыда зэрыг уару нэ-хъыщхьэхэр дэгъэкІынымкіэ лэ-жыпхьэу къалъытэхэр утыку кърахьащ КъБР-м ціыхухэр егъэджэнымрэ щіэныгъэмкіэ и

министрым и къуэдзэ Мысост Екатеринэ, Тэрч къалэм гъуаз-джэмкіэ и сабий школым и унафэщі Чалая Татьянэ сымэ.

щызэхуищІыжым ЗэЇущІэр зэгущгэр щызэхуищгыжым Кумал Заурбэч къыхигъэщхьэху-кlащ къуажэдэсхэм папщlэ гъуазджэмкlэ сабий школхэмрэ щэнхабзэ ІуэхущІапІэхэмрэ мыжынашхуэ зэрагэр, ахэр цыху-хэм, псом хуэмыдэу сабийхэм я творческэ зэфгэкгэр нагуэ къэшіынымкіэ хэкіыпіэ лъэшу зэрыщынымкіз эккінпіз льзшу зэры-щытыр. Комитетым иунафэщым къэрал властым и органхэр, щіыпіз унафэр зезыгъакіуз ор-ганхэр, щіэныгъз іуэхущіапізхэм я унафэщіхэр къыхуриджащ му-ниципальнэ щіыналъзкэм я щэнхабзэ, жылагъуэ гъащіэр нэхъри нэхъ купщіафіэ щіыным хуэгъэ-зауэ къарууэ яіэр зэщіагъэуіуэ-

. «ДыгъафІэ къалэ» сабий творчествэмкіэ академием и къуда-мэм и лэжьакіуэхэмрэ абы щеджэхэмрэ депутатхэм тыгъэ хуащіащ художник ізээ Мэзло Руспан зэіумца арджэныр. Зэіущіэм къыщапсэлъахэм япкъ иткіз абы хэтахэм къащтащ

КъБР-м ЩэнхабзэмкІэ и министерствэм, художественнэ гъэсэныгъэмкіэ методикэ центрым «Культпросвет лэжьакІуэхэм я щіэныгъэм щыхагъахъуэ курс-хэр» щэнхабзэ іуэхущіапіэм, щіыпіэ унафэр зезыгъакіуэ ор-ганхэм яхуэгъэза чэнджэщхэр.

КъБР-м и электроэнергетикэм и нобэрей щытык і эмрэ абы зегъ эужьынымкі э щыі эмалхэмрэ ятеухуауэ республи-кэм и Парламентым Ухуэныгъэмкі э, псэупіэ-коммунальнэ псэупіэ-коммунальнэ хозяйствэмкіэ, гъэсыныпхъэ комплексымкіэ и комитетым къызэригъэпэща зэlущіэм хэтахэм я лэжьыгъэр Къэщкъэтау ГЭС-м къышышІалзаш.

ПАРПАМЕНТАРХЭМ щыгъуазэ защащ «РусГидро» акционер зэгухьэныгъэ зэlухам и Къэбэрдей-Балъкъэр къудамэм кыхьэ а lyзхущапіэм и лэжьэкіэм. «РусГидро» къудамэм и «Шэрэдж и ГЭС гуп» ізнатіэ пыгъэщхьэхукіам и техникэ унафэщі Атмурзаев Шарафий хьэщіэхэм яжриіащ мегаватт 65,1-рэ зи лъзщагъ Къэщкъэтау ГЭС-р Шэрэдж тращіыхьа ГЭС гупым шышу зэрынэхъ пъэш дыдэо. ГЭС гупым щышу зэрынэхъ лъэщ дыдэр. Ар 2010 гъэм къызэјуахауэ щытащ икіи абы гидротехника ухуэныгъэ зыбжана къызэщеубыдэ. Хозяйствэм хохьэ псыр турбинэхэм къызэрекІуалІэ, псыгуэным къелеекІ псыр Шэрэдж зэрыхэхуэж кІэна-уэхэмрэ тоннелымрэ. Апхуэдэу Къэщ-къэтау ГЭС-м и псы хъумапІэм Аушыджэр ГЭС-р зэрылэжьэну псы къабээмкіз къызэрегъэпэщ. Хьэщіэхэр турбинэхэр зыщіэт пэшышхуэм еплъащ икіи абы щылажьэхэм

епсэпъаш

атісэльащ. Зэіущіэр къыщызэіуихым КъБР-м и Парламентым Ухуэныгъэмкіэ, псэупіэ-коммунальнэ хозяйствэмкіэ, гъэсыныпхъэ-энергетикэ комплексымкіэ и комите-тым и унафэщі **Токъу Руслан** жиіащ иджырей псэукіэмрэ ціыхухэм я гъащіэмкІэ электроэнергетикэм егъэлеяуэ мыхьэ-

кіз электроэнертетикэм егъэленуз мыхьз-нэшхуз эзри!эр:
- Экономикэмрэ бюджет !энат!эмрэ зе-гъэужьынымк!э, энергетикэр егъэф!эк!уз-нымк!э, республикэр гъэсыныпхъэ-энер-гетикэ ресурсхэмк!э зэблэу къыхэмык!ыу къызэгъэл «Энергиер зэгъэзэхуауэ къэгъэсэбэпы-нымрэ КъБР-м энергетикэм зыщегъэу-жыынымрэ» къэрал программэр Прави-тельствэм къыдигъэкlа унафэм ипкъ иткІэ къызэращтам. А унафэр хуэунэтІащ гъэсыныпхъэ-энергетикэ комплексыр гъзсыныпхъэ-энергетикэ комплексыр къзгъэщ[эрэщ[эжыныр и льабжьэу ди щ]ыналъэм хурикъун электрокъару къзлэжыным, энергетикэм и хэкіып]эхэр

Электроэнергетикэм зегъзужьынымкІз хэкІыпІэхэр

зэгъэзэхүаүэ къэгъэсэбэпыным, адрей Іэ-

малхэми зегъэужьыным. Мы ІэнатІэм гугъуехь пыухыкІахэри зэрыщыІэр къигъэлъагъуэри, депутатым зэјущіэм хэтахэр къыхуриджащ япэ игъэ

щыпхъэу щыт лэжьыгъэхэр дэгъэкІыным къарууэ яІэр хузэщІагъэуІуэну. КъБР-м промышленностымкІэ, энергетикэмкіэ, сатумкіэ и министрым и къуэдзэ тикэмкіз, сатумкіз и министрым и къуздаз Кулиев Ахъмэт ззіущізм щізсахэр щы-гъуазз ищіащ республикэм хиубыдзу электрокъарур зрикіуз кіапсэ линэу щы-ізхэр километр 1915-м зэрынэблагъэр. Абыхэм киловатт 35 - 330-ра зи лъзщагъ трансформатору тетхэм КъБР-м и энергосистемэм и подстанцхэм папшіэ мегасистемым и подстанцаям напція мета-ватт-ампер 1710,5-рэ къвзэрагъэпэщы-фынущ. Апхуэдзу Къзбэрдей-Балъкъз-рым и жылагъуэхэр электрокъарук!з къызэрызэгъэпэщар проценти 100 мэхъу. Ди деж къыщагъэсэбэп электрокъарур зы-хуэдизымрэ абы и хэкlып!яхэмрэ я гугъу щищ!ым, министрым и къуэдзэм жи!ащ абыилъэныкъуэк!э2021 гъэми шыщхъэу!у мазэм лъандэрэ «Россети-Кавказ Ищ-хъэрэ» акционер зэгухьэныгъэ зэlухар шэсыпlэу зэрыщытыр. 2022 гъэм и щышэсыпау зэрыщытыр. 2022 гьэм и щышылэ-фокіадэ мазэхэм кърмубыдау республикэм псори ээхэту киловатт-сыхьэт 1 мелардрэ мин 301,3-рэ къмгъэсэбэпащ икіи ар 2021 гьэм и апхуэдэ лъэхъэнэм ельытауэ проценти 104,9-рэ мэхъу. Электрокъарум и нэхъыбапіэр къагъэсэбэл унагъуэхэм, позупіэ-коммунальна хозяйствамра промышленностьмура и ухушіаствэмрэ промышленностымрэ я ІуэхущІа-

Апхуэдэу Кулиев Ахъмэт къигъэлъэ-гъуащ дызэрыт илъэсым и япэ мазибгъум т уащ дызэрэг ильэсэни и птэ мазиог вум къриубыдэу сэбэлыншэу электрокъарууэ киловатт-сыхьэт мелуан 285,7-рэ сетхэм зэрыщыкіуэдар. Хэщіыныгъэхэр ягъэмэщіэн папщіэ дяпэкіэ лэжьыгъэ пыухыкіа хэр ирагъэкlуэкlынущ электрокъарур зри-кlyэ кlапсэхэр, трансформатор подстан-цхэр къэгъэщ[эрэщ[эжыным, электрокъарур къызэрабж иджырей системэхэр зэтегъэувэным хуэунэт ауэ.

Электрокъарууэ къалэжьым хэгъэхъуээлектрокъарууэ къалэжыым хэгъэхъуз-ным и лъэныкъуэкlэ хэкlыпіэхэм щы-тепсэлъыхьым, министрым и къуэдзэм къыхигъэщхъэхукlащ псори зэхэту мега-ватти 198-рэ къэзылэжь ГЭС-у 8 Къэбэр-дей-Балъкъэрым зэрыщы!эр. Ахэр псори «РусГидро» акционер зэгухьэныгъэ зэlу-хам ейщ. Абыхэм 2021 гъэм къалэжьащ къър-м. кършиагъэсбара электрокъалум КъБР-м кънщагъэсэбэла электрокъарум и процент 32,6-р. Къэбэрдей-Балъкъэрым энергетикэмкіэ и Іэнатіэм къыпэщыт къалэн нэхъ ин дыдэхэм ящыщщ электрокъарур къызэралэжь иджырей хэкlыпlэхэр

гегъзувэныр. - Иджыпсту ди къарур зыхуэунэтla мурад нэхьышихыэр щыналъэм кыншагьэсэбэп электрокъарум и процент 50 - 60-р къэзы-лэжыыфын лъэщагьхэр къызэгъэлэшынырш. Абыкіэ сэбэп хэунущ республикэм щежэх псыхэм ГЭС мыинхэр тещіыхыныр. Ди деж къыщалэжь электрокъарум хэ хъуэху нэхъ мащ!э хъунущ а энергие л!эужьыгъуэр щ!ып!э жыжьэхэм къызэритым къыхэкіыу яфіэкіуэдхэр гъэмэщіэ-нымкіэ. Алхуэдэу щыщыткіэ, тарифхэм зэ-рыхагъахъуэри нэхъ къыхьэдакъуэфы-нущ, - жиіащ министрым и къуэдзэм.

нущ, - жинащ министрым и къуздээм.
Урысейм и энергетикэм зегъзужывывымкіз къзрал программэм ипкъ иткіз «РусГидро» акционер зэгухьэныгъэ зэ!ухам
Псыгуэнсу къузжэм пэмыжыжьзу Шэрэдж псым трещіыхъ ГЭС гупым ящыщу
епліанэ станцыр. Инвестицэ проектым
ипкъ иткіз абы и лъзщагъыр метаватт
З 4-ра хъчнуш ику иту ипъэсым электро-23,4-рэ хъунущ, ику иту илъэсым электро-къарууз киловатт-сыхьэт мелуан 87,1-рэ къилэжьынущ. ГЭС-р псыцхьэм зэрыте-мытынум икіи кіэнауэ щхьэхуэм ирикіуэ мытынум икіи кізнауз щхьзхуэм ирикіу ар псым зэрырилэжьэнум къыхакіыу ар зыкіи Шэрэдж псыми абы къедза щіыхэ-ми зэран яхуэхьунукъым. Алхуэдзу щізуэ-ящі ГЭС-м къигьасэбэпынур Зэрыгъыж ГЭС-м къиутыпщ псырщ, абы къыхэкіыу псыіудзэ щхьзхуэхэмрэ псы хъума-пізхэмрэ зэращіыну ахъшэр къыджуа-нущ, апхуэдзу псыр щыжабзэ псыгуэнми ар хуеинукъым. Мы ухуэныгъэр зэрекіуэ-

кІымрэ ар щаухыну я мурадхэмрэ щытепсэльыхым Кулиев Ахьмэт къыгъэщхьо-хукlащ лэжьыгъэ псори 2024 гъэм и дыгъэгъазэм зэфlагъэкlыну зэрыщыгу-

гыыр. «РусГидро» акционер зэгухьэныгъэ зэlухам и мурадщ Іуащхьэмахуэ районым щежэх Адыл-Су псыми нэгъуэщі зы ГЭС мыни трищіыхыну. Ар инвестицэ программэм хагъэхьащ икіи лэжынгъэхэм 2023 гъэм и мэкъуауэгъуэм щіадээну я

муредщ. «РусГидро» акционер зэгухьэныгъэ зэlухам и Къэбэрдей-Балъкъэр къудамэм и унафэщ! **Кладько Игор**ь зэlущ!ам хэтахэр ищншү республикэм щыlэгидроэлектростанцхэм я щытык!эм, абыгидроэлектростанцхэм я щытык!эм, абыг къалэжь электрокъарур зыхуэдизым хэм квалэжь электрикавдур закуэдизым, ахэр дызыкыхьа щымахуэ лъэхъэнэм зэрыхуэхьэзырым, зи чэзу ремонт лэжьыгьэхэр къызэрызэрагъэлэщым, Урысейм и гидроэлектостанц нэхъыжь дыдэхэм ящыщ Бахъсэн ГЭС-р ээпізэзрыту лэжьэн папщіз зыхуейхэм. Псым хэс псэущхьэтанцід замусихомі. тюлім достарувать хэмрэ бдзэжьейхэмрэ электрокъарур къэ-лэжьыным пыщіауэ ират зэраныгъэхэм ехьэліауэ Кладько Игорь быдэу жиіащ ехьэліауэ Кладько Игорь быдэу жиіащ езыр зи унафэщі Іэнатіэр а Іуахум дялэкім егугъуу зэрыбгъэдэтынур, гъэ къэс аргъей шыру республикэм и псы ежэххэм зы мелуаным щіигъу зэрыхаутыпщхьэр. Апхуэдэу абы къыхигъэщхьэхукіащ іэнатіэр зыхуениу іэщіагъэліхэмкіа тэмэму къызэрызэгъэлащар, абыхэм ящыщу гукъыдэж зиіхэр «Электроэнергетикэ» і зщіагъэм холхом падшагъэм солхом падшагъэм зиіхэр «Электроэнергетикэ» і зицагъэм хуеджэн папщіэ Урысейм и вуз нэхъыф-хэм зэрагъакіуэр икіи щіэныгъэ нэхъыщ-хьэ зэзыгъэгъуэта щіалэхэмрэ хъыджэбзхэмрэ Къэбэрдей-Балъкъэрым и гидроэлектростанцхэм щылэжьэн папщ!э сыт щыгъуи къызэрагъэзэжыр. Зэlущ!эм къыща!эта!уэху нэхъыщхьэхэр

къыщагъэлъэгъуащ зыхуэфащэ тіэхэм яхуэгьэзауэ абы къыщащта чэн-джэщхэм.

КъБР-м и Парламентым и пресс-Іуэхушіапіэм къызэритамкіэ

Илъэсым и кІэм ирихьэлІэу зэф Іагъэк Іыпхъэхэм ятеухуауэ

Nº144 (24.426)

КъБР-м и Правительствэм и Унафэщі Мусуков Алий Іуэхугъуз зэхуэмыдэхэм щыхэплъа зэјущіэ иригъэкіуэкіащ.

КъБР-м щІы, мылъку зэхущытыкіэхэмкіэ и министр **Тэхьу Асльэн** тепсэлъыхьащ 2022 гъэм КъБР-м и къэрал мылъкум щыщ уней щІыным ехьэліа программэм зэхъуэкіыныгъэхэр хэлъхьэным теухуа проектым. Мылъкур уней щіыным тещіыхьа программэм ха-гъэкіыж «Гидрометаллург» зэгухьэныгъэм и акцэ зэрыіыгъыу про-цент 25-рэ щэныр, 2022 гъэм щэкіуэгъуэм и 7-м зэгухьэныгъэм и унафэщіхэм я советым и зэіущіэ екіуэкіам унафэ щащіащ я лъэщагъым и захуэдитПыр къызэтрагъзувыПэну, абы кърикІузуи, лэжьа-кІуэхэр ягъэмэщПэну. Апхуэдэу зэращІым къыхэкІыу, акцэ ящэну хуи-тыжкъым.

тыльсым.
- Алхуэдэу республикэм и къэрал мылъкур уней щІынымкіэ программэм хагъэкіыж Белая Речкэ къуажэм щыіз Іуэхущіапіз щхьэхуэхэр, КъБР-м щіыуэлс тжугъуэфіыгъуэхэмрэ экологиемкіз и министерствэм абыхэм ятеухуауэ республикэм и Арбитраж судым министерством асыхом ятеухуауз респусликом и дроитраж судым азрыткы усых тхыльты эзрыргальыхы программом хагъэхьэж Налшык Калининым и ціэр зезыхь з уэрамым тет Іузущіапіиті, - жиіащ министрым. КъБР-м курортхэмрэ туризмэмкі з и министрым и къалэнхэр зыгъззащіз Шаваев Ислъам тепсэлъыхьащ Къэбэрдей-Балъкъэрым и зы-

згъэпсэхупіэхэм шынагъуэншагъэр къыщызэгъэпэщыным теухуауэ щыіэ комиссэм хэтхэм я бжыгъэм зегъэхъуэжыным теухуа програм-мэм. Зэхъуэкіыныгъэ зыхалъхьар 2015 гъэм мэкъуауэгъуэм и 10-м

можи. озкоуольный во экальные дологь можердую вуям и то-м яубэыхуауэ щыта комиссэрщ. Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэмрэ Москва и Правительствэмрэ сату-экономикэ, щюныгъэ-техникэ, щэнхабээ Іуэхухэмкіэ зэрызэдэлэжьэнум теухуа я зэгурыіуэныгъэм тещіыхьа проектыр къыхилъхьащ КъБР-м экономикэ зыужьыныгъэмкіэ и ми-

нистр **Рахаев Борис**.
- Япэу ди республикэм Москва зэгурыlуэныгъэ ириухылlауэ щытащ - Япау ди республикам москва загурынуаны въ ириудовлюзу що над 1994 гъзм желуягъуэм и 7-м. Алъандарэ загурынуаныгъв кузди за-дадгъзазщащ. Абыхам яхэтт лъэныкъуитыр тыншу задалэжьэным заран хузхъу Івкъв шкъехуухэри. Макъумаш ізнатіам, хухуаныгъми псауныгъэм, щіалэгъуалам я Іузхухэм ятеухуауэ ди республикэмра Москвара я запыщіаныгъэр нахъ тынш хъун папщіа, КъБР-м и Ізтащ-тырам загурам за моска запада загурам загу хьэм и арэзыныгъэ хэлъу дгъэхьэзыраш проект-ээгурыіуэныгъэр. Ар сэбэп хъунущ Москваи Къэбэрдей-Балъкъэрми я фейдэ хэлъу зэ-дэлэжьэным, зэгъусэу хэкіыпіэ къызыхуагъуэтыпхъэ Іуэхухэм эра-

пщытыным теухуауэ, - къыхигъэщащ абы. Къзбэрдей-Балъкъэрым и «Къалэхэм иджырей теплъэ етын» къэрал программэм халъхьа зэхъуэкІыныгъэхэм тепсэлъыхьащ КъБР-м ухуэ-ныгъэмрэ псэупІэ-коммунальнэ хозяйствэмкІэ и министр **Бэрбэч Алим**.

программэм жальхыз ажуузкынын бэхэм инсталыкжаш, къвг-м уууз-ныгызмрэпсэупір-коммунальна хозяйствэмкіз и министр **Бэрбэч Алим**. Зи гугъу ищіар 2017 гъэм шыщхьзуіум и 31-м къащтауэ щыта программэм халъхьз зэхъуэкіыныгъэхэрш. Ахэр ехьэліащ зыхуей хуэгъзапхъз щіыпізхэм, программэр гъзэзщізным хухахыну мылъкум. 2023 гъэм къриубыдэу јузхум текіуэдэнущ сом мелуан 234-рэ мин 354,875-рэ. Абы шышу федеральна мылъкур сом мелуан 227-рэ мин 371,100-рэ хъунуш, республикэм ейм щышу сом мелуан 227-рэ мин 371,100-рэ хъунуш, республикэм ейм щышу сом мелуани 2-рэ мин 296,677-рэ, муниципальнэ щіыналъэхэм я ахъшэу сом мелуани 4-рэ мин 687-рэ ихъынущ.

КъБР-м щіалэгъуалэ политикэм зыщегъэужьыным теухуа къэрал программэм и проектым теухуауз зэіущіэм къышыпсэльащ (КъБР-м щіалэгъуалэм я јузхухэмкіз и министр Лу Азэмэт. Проектыр Івхьищу зэщхьэщыхащ: щіэблэр хэкупсэу гъзсэныр, щіалэгъуалэр республикэм и псэуныгъэ, экономикэ іуэхухэм къыхэшэныр, республикэм и къэрал щіалэгъуалэ политикэм жыджэру хэтыну жэр-дэмщіакічузхур гъзкэзырыныр. Проектыр хуунэтіащ щіалэгъуалэм щіэныгъэкіз, зэхэщіыкікія, щіанхабэзкіз, псэкіз зегъзужыным. Ныкъуэдыкъуагъз зыбгъздэль ныбжьыщізхэм щіэныгъз егъзгъуатыным, адэкій лэжыыгъз ізнатізкіз къызэгъэлэщыным тещіы-кы щінальть программэм и проектым телсэльыхащі КъБР-м лэжыыгъэмрэ ціьхухэм социальнэу къащхьэщыжынымкіз и министь Эмрэ ціьхухэм социальну къащхьючью министь Эмрэ ціьхухэм социальну къашхьючью министь Эмрэ ціьхухэм социальну къашхьючью министь Эмрэ ціьхухэм социальну къашхьочью министь Эмрэ ціьхухэм социальную къашхьючью министь Эмрэ ціьхухэм социальную къашхьочью министь Эмрэ ціьхухэм социальную къашхьючью министь Эмрэ ціьхухэм социальную къашхьочью министь Эмрэ ціьх

хъа щіыналъэ программэм и проектым тепсэлъыхьащ КъБР-м лэжьыгъэмрэ ціыхухэм социальноу къащхьэщыжынымкіз и министр Асанов Алим.

Украинэм, Донецкрэ Луганскрэ къикіыу республикэм къакіуэхэр піалъэкіз эыщіагъэтіысхьэну щіыпіяхэм иджыри зы къахэхъуащ - ар ціыху 60 хуэдизым піалъэкіз щхьэегъэзыпіз щагъуэтыну «Фруктовый сад» хьэщізщырш. Абы теухуауи къэпсэлъащ Асанов Алим.

Министрыр щхьэхуэу къытеувыіащ республикэм илъэсыщіз дауздапщэхэр зэрыщекіуэкіыну щіыкіэми. Дызэрыт илъэсым, дыгъэгъэжэау и 26 - 30-хэм, алхуэдэуи 2023 гъэм щіышылэм и 2-м щегъэжьарэ и 5 пщіондэ республикэм и Къэрал концерт гъэльогъуапізмрэ Макъамэ театрымрэ сабийхэм папщіз щекіуэкіынущ зэпеуз гъэщізгъуэнхэр, упщіз-жуэкі викторинэхэр зыхэтыну Илъэсыщіз концерт тырытурузэр. Республикэм и Илъэсыщіз псейр къызэгъэпэщыным текіуэдэнущ сом мелуани 7-м щіигъу.

ГУГЪУЭТ Заремэ.

Урысей Федерацэм и Жылагъуэ палатэм и жылагъуэ кІэлъыплъакІуэ комиссэм хэтынухэр къыхах

«Щхьэхуимыту щаlыгъ щlы-пlэхэм цlыхум и хуитыныгъэхэр къызэрыщызэгъэпэщам жыла-гъуэр кlэлъыплъынымрэ щхьэтвуэр мэльыплынымрэ щавэ-хуимыту щавыгъ щвыпвэхэм щывэ-хэм ядэвлыкъунымрэ теухуауэ-2008 гъэм мэкъуауэгъуэм и 10-м къыдэква Закон №76-ФЗ-м ипкъ иткіэ, Къэбэрдей-Балъкъэр Рес-публикэм и жылагъуэ кіэлъыппуолинами мылка муж кізгіватій, пъакіуэ комиссэм хагьэхьэнухэр къыхэхыным 2022 гъэм дыгъэ-гъазэм и 5-м зэрыщіэддээмкіэ хъыбар фыдогъащіэ. Урысей, щіыналъэ, щіыпіэ жы-

лагъуэ зэгухьэныгъэхэр къыху-доджэ Къэбэрдей-Балъкъэр Рес-публикэм и жылагъуэ кlэлъып-лъакlуэ комиссэм хагъэхьэну

нэхъ зыхуэфащэу къалъытэхэр къагъэлъэгъуэну икlи къэрал за-коным зэрыщыубзыхуам тету, ахэр къызэрагъэлъагъуэм теухуа тхыгъэхэр махуэ 60-м къриу-быдэу УФ-м и Жылагъуэ палатэм и секретарым и ціэкіэ къагъэхьы

ну.
Урысей Федерацэм и щіына-льахэм я жылагьуэ кіэльыга-льакіуэ комиссэхэм хагьэхьэ-льакіуэ комиссэхэм тагьэльагьуэ щіынухэр къызэрагъэлъагъуэ щіы-кіэр УФ-м и Жылагъуэ палатэм и http://www.oprf.ru сайтым итщ. 8 (495) 132-59-99 телефоным 21

52 бжыгъэхэр дыщІывгъуурэ фы-52 Ожыг рэлэр дс.... къэпсалъэ. УФ-м и Жылагъуэ палатэм и секретарь Михеевэ Л. Ю.

Щэкіуэгъуэм и 30-м ТАСС хъыбарегъашіэ Іэнатіэм и хъыбарегъащіз Ізнатізм и пресс-центрым пресс-конференц щекіуэкіащ 2021 гъэм мэкъумэш ізнатізм щекіуэкіа къыхэтхыкі ціыкіум (микропереписым) кърикіуахэм ятеухуауз. Абы хэтащ Росстатым и унафэщіым и къуэдзэ Васильев Игорь, Урысей Федерацэм мэкъумэш ізнатізмы и япа къуза дерацэм мэкъумэш ізнатізм-кіз и министрым и япэ къуз-дээ Лут Оксанэ, Шэ къыщіз-зыгъэкіхэм я лъэпкъ зэ-гухьэныгъэм (Союзмолоко) и гухьэныгъэм (Союзмолоко) и генеральнэ унафэщі Белов Артём, Къуажэхэм щыщыіэ ныкъусаныгъэхэр къэхутэнымкіэ щіэныгъэ центрым и унафэщі Горячкэ Марие сымэ.

ВИДЕОКОНФЕРЕНЦ Іэмалыр къагъэсэбэпу а Іуэхум хэтащ Къэрал статистикэмкіэ федеральнэ къулыкъущіапіэм Кавказ Ищхъэрэ федеральнэ щІыналъэм щиІэ управленэм иунафэщІымикъуэдзэ **Гъащтэ** Аурикэрэ республикэм къы-щыдэкІ газетхэм я журналист-

2021 гъэм гъэм, Урысей псом хvэдэvи. Къэбэрдей-Балъкъэр хуодуй, Республикэми зыхуей хуэзэу щрагъэкlуэкlащ мэкъумэш lэ-натlэм и къыхэтхыкl цlыкlур. Ар иджы япэу къызэрагъэпэ-щауэ арами, республикэр хъарзынэу пэлъэщащ, къу-лыкъущіапіэм и ціыхухэм лэжьыгъэр тэмэму кърахьэліащ Мэкъумэш къыхэтхыкі ціыкіум и къалэн нэхъыщхьэр зи гугъу тщІы ІэнатІэм щекіуэкіа зэ хъуэкІыныгъэхэр къэхутэнырщ, ар иужькІэ сэбэп хъунущ мэкъумэш ІэнатІэм зэры-зрагъэужьыну жыпхъэхэр убзыхунымкІэ.

- ЕдгъэкІуэкІа лэжьыгъэм мэкъумэш ІэнатІэр, къанэ щымыlэу, къызэщlеубыдэ, абы хохьэ мэкъумэш организакъызэщІеубыдэ, цэхэр, фермер Іуэхущіапіэхэр, уней хьэрычэтыщіэхэр, хадэ-хэр, пхъэщхьэмыщхьэ, хадэхэкі щащіэ губгъуэхэр, нэ-гъуэщіхэри, - жиіащ Гъащтэ Аурикэ. - Зэгурымыіуэныгъэ, зэпэщізувэныгъэ лъэпкъ къы-хэмыкіыу ядэлэжьащ ди ціыхухэр къуажэдэсым. Къапщтэ-ІэщІагъэлІхэм къыхакъуажэдэсхэр гуапэу къазэрыпежьэри, сыт и лъэны-къуэкІи сэбэп хъуну зэрыхьэзырри. Абыкі з къуажэдэсхэмрэ къалэдэсхэмрэ зэщхьэщокі.

Дэ мылькур къазыбж, къз-зыпщытэ къулыкъущіапіэхэм дащыщкъым, ди къалэныр ціыхухэм яізу къагъэлъагъуэр ттхынращ. Апхуэдэуи ящіэну сыхуейщ: Росстатым зэхуихьэс сыхучищ, гостатым ээлүйлээс жъыбархэр зы къэрал Ізнатіи иритыркъым, республикэм щыщыІэ щытыкІэр къращІзу езыхэм яІэ бжыгъзу аращ мыхъумэ.

Унафэщіым зэрыжиіамкіэ, 2021 гъэм и шыщхьэуіум, іуэ-хум хуагъэса іэщіагъэлі 300-м щіигъум унащхьэ чэзууэ рес-публикэр къызэхакіухьащ икіи пуоликар кызажагуухыш икии шы, былым, хада, губгьуэ шlапlэу яlэр ятхаш. Ахэр зэхуэзыхьэс цыхухэм фэильхызгьуэ хэха ящыгьаш, планшет яlыгъащ, Роспотребнадзорым къигъэув мардэхэр ягъэзащІэу

• Къэрал статистикэ

КъыхэтхыкІым кърикІуахэр наІуэ къащІынущ

лэжьащ. Электроннэ Іэмалыр тыншу къыщІэкІащ мы гъэм икіи абы лэжьыгъэр куздкІэ ящигъэпсынщІащ. Аурикэ зэ-рыжиІамкІэ, ди хэгъэгум зэкІэ спутник технологиехэмрэ къззылъэтыхь аппаратхэмрэ къыщагъэсэбэпакъым, ауэ планшеткіэ лэжьащ. Къэбэрдей-Балъкъэрым

Къзоэрдеи - Балъкъэрым кънщапщьтащ уней хадэу 114 426-рэ, фейдэ къегъэщІыным емыпха цІыхубэ зэгухьэныгъэу 140-рэ, мэкъумэш организацэу 1753-рэ. Урысейм щекІуэкІа мэкъумэш къвхэтхыкІым кърикІуал 2022 году стам и пытатъ зам

хэр 2022 гъэм и дыгъэгъазэм утыку кърахьэнущ. Абы щыгъуэ къагъэлъэгъуэну аращ Къэбэрдей-Балъкъэрым щы-щы!э щытык!эри. Мы Іуэхум најуэ къищјынущ къэралым и мэкъумэш јэнатјэм нобэкіэ ијэ мэкрумэш пэнатэм ноожнэ игэ щытыкіэр, абы зиужыным хухэха къэрал программэхэм къарикіуахэр, нэгьуэщіхэри. Урысей Федерацэр зэры-щыту къапштэмэ, пресс-кон-

ференцым зэрышыжа амкіэ. къыхэтхыкіым мэкъумэш Іэна-тіэу мелуан 17 хэтащ. Васильев Игорь къызэрыхигъэщамкlэ, къэралым и мэкъумэш ІэназэхъуэкІыныгъэшхуэхэр къызэрыщыхъум къыхэкІкІэ, ар иумыгъэкІуэкІыныр Іэмал зимыlэщ, абы къегъэлъагъуз ди къарур здынэсымрэ адрей гъэхэм елъытауэ Іэнатіэм зэрызиужьамрэ. 2021 гъэм екіуэкіам нэіуэу къыхэщахэм ящыщщ мэкъумэш ІэнатІэм пэрытхэм я бжыгъэр нэхъ мащіз хъуами, абы елэжьыну хуейхэм я Іуэхум зэрызра-гъзубгъур. «Ерыскъы къыгьэуогъур. «Ерыскъы къы-щіззыгъэкі мэкъумэш ізна-тізм и бжыгъэм хэщіащ. 2016 гъэм еплъытмэ, ар процент 14-кіз нэхъ манца хълони. 14-кІэ нэхъ мащІэ хъуащ. Ауэ гъэщІэгъуэнращи, а Іуэхум дихьэхауэ пэрыт хьэрычэты-щіэхэм я щіымрэ зэлэжьымрэ нэхъ зрагъэубгъу. Апхуэдэ щытыкіэр къегъэлъагъуэ хьэры-чэтыщіэхэм яіыгъ гъавэщіа-піэхэр нэхъыбэ зэращіам,

фермэхэм яІэщІэлъ щІыпІэхэр хуэдэ 1,5-кІэ зэрыхэхъуам». кијащ Васильевым.

жинац васильевым.
Къыхэтхыкіым къызэригъэлъэгъуамкіз, джэдкъаз гъэшхэнымрэ кхъуэ іыгъынымрэ
нахыбэу зиужьауэ жыпіз
хъунущ. Къищынэмыщіауз,
гъавэ щіапізу къащзхуамрэ
бэджэнду къащтамрэ нэхъыбэ
хъуащ, ауэ кіэртіофу хасэм
хэщіащ. «Мэкъумэшыщіэхэм
хэцэпэцэмрэ гъавэмрэ трасэмэ нэхъ къащтэ, илъэситхум
криубыдэу абы и бжыгъэр
процент 23-кіз хэхъуащ. Хадэ
зыщіэхэм кіэртіоф хэсэныр
процент 23-кіз хэхыуаш,
хада
зыщіэхэм кіэртіоф хэсэныр
процент размана
зытрасэ
щіыуэ диіэр мащіэкъыми,
кіэртіоф дыщыщіэнукъым»,
жиіащ Росстатым и
унафэщіым и къуэдзэм. КъыхэтхыкІым къызэригъэунафэщІым и къуэдзэм.

Урысей Федерацэм мэкъу-мэш ІэнатІэмкІэ и министрым и япэ къуэдзэ Лут Оксанэ зэрыжиlамкlэ, кlэртофымрэ хадэхэкІхэмрэ елэжьхэм я бжыгъэр щіэмащіэр абы нэ-хъыбэ трагъэкіуадэри аращ, хьэрычэтышІэхэм ахъшэшхуэ хамылъхьэу щІыр къагъэ-сэбэпмэ нэхъ къащтэри, гуэдз, хьэ, сыт хуэдэхэр трасэ. Ауэ щытыкlэр къилъытэри, Мэкъу-мэш ІэнатІэмкІэ министер-ухуа федеральнэ проект ири-гъэжьащ, хадэ зијэхэм гъэжьащ, хадэ зиlэхэм ядэlэпыкъун щхьэкlэ. Програядэлыкаул шхазизэл гүри раммар къащта къудейуэ арами, Волгоград областыр ерыщу иужь ихьащ апхуэдэ зэгуры уэныгъэхэм.

Министрым и къуэдзэм зэрыжиlамкlэ, къыхэтхыкlым кърикlуахэр къыщапщытэм гу зыльатахэм ящыщщ кредиту ахъшэ къэзыщтэ мэкъумэ-шыщ эхэм я бжыгъэр хэхъузу, шышлаями ложы вэр ахокузу, субсидиекіэ лажьахэр нахъ мащіэ зэрыхъуар. Къулыкъущіэм жиіаш абы и щхьзусыгъуэри зэхагьэкіын хуейуэ къазэрыпэщылъыр. «Кредиткъвзэрынэщыпъвыр. «грединт зар къевыпхыну тынш хъуащи, псоми къагъэсэбэп, ар гу-рыlуэгъуэщ, ауэ къэралым субсидие зритхэм я бжыгъэр щlыхэщlар гъэщlэгъуэнщ. Е мэкъумэшыщІэхэр абы хуэны-къуэкъым, е щІыналъэхэм субсидие къышеІыпхыным гъуехь пыщащ», - живащ Лут Оксанэ.

ЗэІущІэм хэтахэм жаlаш мэкъумэш Іэнатіэм щекіуэкіа къыхэтхыкІ цІыкІум кърикІуакэр зэрызэрагьэзахуэу къыхэт-хыкІыныгьэ убгъуам иужь ихьэн зэрыхуейр. Ар 2026 гъэм екІуэкІынущ нэхъыбэж къызэщІйубыдэу.

НЭЩІЭПЫДЖЭ Замирэ. Сурэтхэр Къарей Элинэ

ЛІЭЩІЫІЗУЧЭКІЗРЭ ЛУЭПКУЫМ КУЫДЕКІЧЭКІЫН ЩІЗИН ЛУАПІЗ

Урысей Федерацэм, Къэбэрдей-Балъкъэрым щіэныгъэмкіэ щіыхь зиіэ я
лэжьакіуэ, профессор Къумыкъу Тыгъуэн Хьэбас и къуэр (1927 - 2007) Кавказ Ищхъэрэм щыпсэу лъэлкъхэм я
тхыдэр джыным, щіыналъэм щіэныгъэм зыщегъзужьыным зи гуащіэшхуэ
езыхьэліа, абы и ехъуліэныгъэм хэлъхьэныгъэ ин хуэзыщіа еджагъэшхуэхэм
ящыщш, Тхыдэдж іэкіуэльакіуэм,
жылагъуэ лэжьакіуэ ціэрыіуэм и къалэмыпэм къыпыкіащ щіыналъэм и
тхыдэм ехъэліа къзхутэныгъэ лэжыыгъэ
купщіафіэ куэд. Абыхэм я мыхьэнэр
хуабжьу инщ икіи ноби пщіэшхуэ щаіэщ
щіэныгъэ дунейм. Къумыкъу Тыгъуэн
псэужамэ, дыгъэгъазэм и 5-м илъэс
95-рэ ирикъунут.

ШЭДЖЭМ щіыналъэм хыхьэ Шэджэм Етіуанэ къуажэм щыпсэу Къумыкъухэ Хьэбасрэ Сэхурэ зэдагъузта бынтухум я етіуанэ Тыгъуэн и сабингъуэр ирихьэліащ ди къэралым совет властыр идыщагьзяватьящіз, ди Хэкум позукіз-щіз мардэхэр щызэтрагьзувэ льэхьэнэм. Курыт школым ехъулізныгьэфіхэр щызы-ізригьэхьэу щеджэ ныбжыщізм ар къиухунэсакъым: 1941 гъэм хынуи хунэсакым. 1941 гым хэку зауэшхуэм щІидзати, унагъуэм защІигъэ-къуэн мурадкІэ Тыгъуэн лэжьэн щІидзащ, абы къыщыдэхуэм деж пщыхьэщхьэрыеджэу щіэныгьэм пищэу. Зауэшхуэр ди къэралым и текіуэныгьэкі ууха нэужь, щіэныгъэм хуэнэхъуеиншэ щіалэщіэм а и хъуэпсапіэр нахуапіэ ищіащ. 1945 гъэм Къумыкъур щіэтіысхьащ Къэбэрдей педкъумыкъур щізтысхващ къзозордей пед-институтым. Студент жыджэрыр а илъэс дыдэм комсомолым хыхьащ, илъэсищ дэкіри, ар коммунист партми хагъз-хьащ. А лъэхъэнэм ирохьэліэ Къумыкъу Тыгъуэн щіыналъэм, лъэпкъым я тхыдэм хуабжьу дихъэхын щыщіидзар. Студент жыджэрыр, жылагъуэ лэжьыгъэми щы жаныр щіэх-щіэхыурэ къыщыпсальэрт дэзыхьэх унэтіыныгъэмкіэ республи-кэм, къэралым щызэхашэ щіэныгъэ зэхуэсхэм. Абы мызэ-мытlэу къыхуагъэфэ-щауэ щытащ ВЛКСМ-м и Комитет нэ-хъыщхьэм къыбгъэдэкl щlыхь, фlыщlэ

1949 гъэм Къумыкъу Тыгъуэн диплом «плъыжькіэ» къиухащ пединститутыр. Адэкіэ абы и щіэныгъэм щыхигъэхъуащ

Осетие Ишхъэрэ къэрал педагогикэ осетие ищхвэрэ квэрал педагогикэ институтым и аспирантурэм, абы СССР-м и тхыдэмкіэ и кафедрэм егъэщіыліауэ. «Земельные отношения в Кабарде в первой половине XIX века и земельная реформа в 1863 - 1869 гг.» зыфінща и кандидат диссертацэмкіэ Къумыкъу Тыгъуэн лъэпкъ тхыдэ щІэныгъэм и зыужьы-ныгъэм напэкІуэцІыщІэ къыщызэІуихауэ къалъъгащ щіэныгъэлі ціэрыіуэ, тхыдэдж Ізээ куэдым. Ар Къумыкъум 1953 гъэм ехъуліэныгъэкіэ щыпхигъэкіащ Тифлис

дэт къэрал университетым. Къыкlэлъыкlуа илъэси 10-м къриубыдэу щlэныгъэлIым а лэжьыгъэм нэхъри зрищаяны вэліный а лажыві вам нахари зригьоужьу, зригьзубгьуу, къзхутэныгьз къвізэрымыкіуэхэр иригьзкіуэкіащ. Тыгьуэн и къзхутэныгьэхэр тхыдэ щіэныгьэм и унэтівныгъищым хуэгъэпсат: феодализмэм и лъэхъэнэм адыгэхэм яку дэлъа социально-экономикэ зэхущыты-кlэхэмрэ абыхэм яхэлъа щхьэхуэны-гъэхэмрэ; жылагъуэ гулсысэмрэ узэщlа-кlуэ-щlэныгъэзехъэ зэщlэхъееныгъэмрэ, нэгъуэщіхэми. А псори и тегъэщіапіэ хъуащ 1963 гъэм Тыгъуэн утыку ирихьа и

щіэныгъэ лэжьыгъэшхуэм. «Социально-экономическое развитие Кабарды и Балкарии в XIX в.» фіэщыгъэр зыгъуэта а доктор диссертацэр Къумыкъум ехъу-ліэныгъэкіэ щыпхигъэкіащ Москва СССР-м Щіэныгъэхэмкіэ и Академием Тхыдэмкіэ и институтым. А лэжьыгъэри Тхыдэмкіэ и институтым. А лэжыыгээри хьуащ Къэбэрдей-Балъкъэрым щыпсэу льэлкъхэм я тхыдэр джыным и хэлъхьэныгээ ин. Алхуэдэу 1963 гъэм и накъыгъэм Къумыкъу Тыгъуэн къыфіащащ «тхыдэ щіэныгъэхэмкіэ доктор» ціэ льаліэр. Къумыкъу Тыгъуэнрэ Бэрбэч Хьэтіутіэрэщ адыгэхэм ящыщу япау а щіэныгъэ нагъыщэ льагэр, льапіэр зыхуагъэфэщауэ щытар.

Ліэщіыгъуэ блякіам икухэм - дызэрытым и пэшіэдэзхэм шыіа кавказылж ціэ-

лізщыгъуэ олэкіам икухэм -дызэрытым и пэщіэдээхэм щыіа кавказыдж ціэрыіуэ дыдэхэм ноби хальытэ Къумыкъу Тыгъуэн. Щіэныгъэліым къикіуа гъузгуанэм мыхьэнэшхуэ щиіащ ліэщіыгъуэ блэкіам и 50 - 60 гъэхэм Кавказ щіынальэм и тхыдэр джыным. А унэтіыныгъэм теухуа академическэ школ хэхахэм уабжых заужызу шыташ абы шыгъуэ 50 хуабжьу заужьауэ щытащ абы щыгъуэ. 50 хуаожыу заужьауэ щытащ аоы щыгьуэ. эо гьэхэм а гуахугьуэхэм кьадэкгуэу Тыгъуэн елэжьащ урыс-къэбэрдей зэхущытыкгэхэр гъэбелджылыжыным. 1957 гъэм дунейм къытехьащ Къумыкъум и къалэмыпэм кыпыкта «Присоединение Кабарды к России и его прогрессивные последствия тультыры Ми къноската кърмантультыр Ми России и его прогрессивные последствия» тхылъыр. Ар къыдакіащ Къэбэрдейр Урысейм зэрыгухьэрэ илъэс 400 щрикъум ирихьэлізу. А тхылъымрэ «Кабардино-русские отношения в XVI - XVIII вв. » томит! хъу, архив дэфтэрхэр щызэхуэхьэсауэ абы щыгъуэ къыдэкІамрэ Кавказ Ищ-хъэрэм щыпсэухэм я жылагъуэ-политикэ гупсысэр зэгурыІуэныгъэмрэ зэкъуэты-

ульвызр за урануолиа за предости — Щэныгъэрл щыпкъэм и къалэмыпэм къыпыкlащ псори зэхэту лэжьыгъэ 300-м монислафие щіигъу, тхылъ щхьэхуэрэ монографие къзхутэныгъэу 24-рэ хэту. 60 гьэхэм я етіуанэ іыхьэм къыщыщідэазуэ Къумыкъум гулъытэ нэхъыбэ хуищіащ XIX - XX ліэщіыгъуэм и пэщіэдзэм адыгэхэмрэ ліэщіыгъуэм и пэщіодзэм адыгэхэмрэ балькърухмрэ ябгъэдэльауэ щыта жылагъуэ, узэщіакіуэ гупсысэхэр джы-ным. А лъэхъэнэм абы и къалэмыпэм къыпыкіащ Кавказ Ищхъэрэм ціэрыіуэ щыхъуа тхылъхэу «Жизнь и обществен-ная деятельность Л. М. Кодзокова» (Нал-

шык, 1962), «Хан-Гирей» (Налшык, 1969), «Казий Атажукин» (Налшык, 1969), «Казы-Гирей» (Налшык, 1978), «Дмитрий Кодзоков» (Налшык, 1985), Адэкіз щіэныгъэлым и зэфіэкіыр хуигъэлэжьащ лъэпкъым и узэщіакіузу щытахэм я гъащіэмрэ къым и узэщіакіузу щытахэм я гъащіэмрэ я лэжыстьэмрэ джыным. А къзхутэны-гъэхэр абы къыщызэщіикъуэжащ «Культу-ра и общественно-политическая мысль Кабарды первой половины XIX века» тжыльым. Абы ихуахэм ящыщщ адыгэ узэ-щіакіуэхэу Бекович-Черкасский Фёдор, Хьэтіохъущокъуэ Исмэхьил-бей, Щэрдан Екъуб, Хъан-Джэрий, Нэгумэ Шорэ, Kla-Адэл-Джэрий сымэ ятеухуа тхыгъэ-

хэр. Абы къыкіэлъыкіуащ 1996 гъэм Налшык къыщыдэкіа «Культура, общественно-политическая мысль и просвещение Ка-барды во второй половине XIX - начала XX оарды во второи половие хлх - начала хлх века» тхылъ купщафіэри. Къумыкъум и фіыгъэкіэ къызэіуха хъуащ лъэпкъ тхыдэм зи ціэр нэхъапэм щымыіуа, адыгэ щэнхабээм зиужьыным хэлъхьэ-ныгъэ ин хуззыщіа хэкупсэхэм я ціэхэр Ный ва ил хузавіщія хакуположій і діольу (Дым Іздэм, Щэрэліокъуэ Тальостэн, Къудащ Владимир, нэгъуэщіхэри). Мыб-дежми Къумыкъум и къзхутэныгъэхэр къызэрымыкіуэу къалъытащ. Абыхэм я фіыгъэкіэ куэдым къаціыхуащ адыгэ лъэпкъым и зыужьыныгъэм зи гъащіэр

тезыгъэпсыхьа хэкупсэхэр. Дызэрыт лізщіыгъуэм и пэщіэдээхэми Къумыкъум щіэныгьэ-къэхутэныгъэ лэ-жьыгъэшхуэхэр иригъэкіуэкіащ. Абы и жылы ышкуэхэр иригызкуэкташ, доыги къалэмылам кыылыкар ноби къагъэсэбэл тхыдэ щјэныгъэм дихьэх, абы хуеджэ студентхэм, аспирантхэм. Ахэр зи мыхьэнэр ин, купщјэр зыфјэмыкјуэдын лэжыыгъэхэш,

жыктуудын тэмгын занціыхуа, абы и лэжынгъэхэм щынгъуазэ зыхуэзыщіа щіэнынгъэліхэм, тхыдэдж ціэрыіуэхэм, пъвсэну и куздым зэрыжа зэмк , Къу-мыкъум и дэтхэнэ къзхутаныгъэми щ з ныгъэ льабжы бырэ и зи дращ абыхэм ябгъэдэлъ купщ эшхуэмрэ я мыхьэнэ абрагъуэмрэ щізуахътыншэр, лізщіы-гъуэкіэрэ льэпкъым къыщіыддекіуэ-кіынур. Ахэр зыджынур, зи тегъэщіалізу щізныгъэ нэсым хуэкіуэнур зы щізблэкъым зэрыхъур.

КЪАРДЭН Маритэ.

Ди къцэш республикэхэм

Къулыкъум пэроувэ

АДЫГЕЙ. *АР-м къышылэк* «Алыгэ макъ» газетым и редактор нэхыщ-хьэу иджыблагъэ ягъэуващ Адыгэ Республикэм щіыхь зиіэ и журналист Мэшліокъуэ Саидэ.

САИДЭ 1973 гъэм шыщхьэуlум и САИДЭ 1973 гъэм шышхьзунум и 26-м Краснодар къалэм къыщалъхуащ. 1995 гъэм Адыгэ къэрал университетым урысыбээмрэ адыгэбээмкіэ
егъэджакіуэхэр щагъэхьээыр и факультетыр къиухащ. А гъэ дыдэм
«Адыгей» КъТРК-м корреспонденту лэжьэн щыщіидзащ. Телевиденэм и къулама эзмып]эхжынг-уэхэхм шекіуакі падамэ зэмылі эужьыг ъуэхэм щекі уэкі лэ дамэ зэмылгэужьыг ъузхэм щекнуэктлэ-жьыг-ъзхом зэрылгэрытам и фіыг-ъэкіэ и ізщіагъэм хузізижь хъуащ, зэчийрэ зэфіэкірэ зыбгъ-эдэль журналист ізэзу къаціыхуащ. 2012 гъэм ар «Адыгэ макъ» газетым и редактор нэхъыщхьэм и къуэдзуу кърагъ-эблэгьащ, 2022 гъэм щэкіуэгъуэм и 17-м редактор нэхъыщ-

щэкіуэгъуэм и 17-м редактор нэхъыщ-кьо къулькъур пщэрыль щащіащ. Саидэ зи іэщіагъэм жэуаплыныгъэ ин пылъу пэрыт ціыху гумызагъэщ. Ар 2005 гъэ лъандэрэ урысейм и Журна-листхэм я зэгухьэныгъэм хэтш, абы къратащ «За заслуги» щіыхь дамы-гъэр, алхуэдэуи республикэм и къулы-къриціапіэ зэмылізужыгъуэхэм я щыхь тхылъ куэд къыхуагъэфэщащ.

Шэч къытетхьэркъым Саидэ зыпэрыува кылыкыр зыхуей хузэзу зэрызэрихыэфынум, «Адыгэ макъым» и редактор нэхышхыу хузэрэ лэжьа журналист, тхакіуэ, усакіуэ ціэрыіуэ Дербэ Тимур и лэжыыгъэ къызэгъэпэщыкіэ екіум кіэрымыжывы ва кырыпшынум. Ди гуапау дохыуахы ди лэжьэгьум и ІэнатІэм хуэІэижьу, тыншу, хъеррэ сэбэпынагърэ къыпэкІуэу ири-

Мэкъумэш Іэнатіэр ирагъэфіакіуэ

АБХЪАЗ. **АР-м Мэкъумэш ІэнатІэмрэ** кържжэхэмрэ зегъэужьынымкіэ и центрым и ліыкіуэхэр хэтащ Краснодар къалэм щекіуэкіа «ЮГАГРО» дунейпсо гълъэгъуэныгъэм. Абы мэкъумэшым елэжь Іэнатіэ мин бжыгъэхэм щагъэлъэ гъуащ я техникэ, Іуэху щІэкІэ, Іэмэпсымэ куэд.

«МЭКЪУМЭШ ІэнатІэм къышагъэсэбэп иджырей Іэмапхэр эздгъэщіэн папщі дыкіуауэ аращ, - жиlащ центрым и Іэщіагъэлі Мукбэ Тимур. - 2019 гъэм дыщыіати, сэбэл хъун куэд къыщытщіащ икіи дроныр мы Ізын түзд кышып шагым кын арыныр мана тагіэм къызэрыщагьэсэбэпыр зэд-ъэлъагъури, къэтщэхуауэ щытащ». Тимур зэрыжиіамкіэ, блэкіа илъэсищым

тимур зэрыжигамкіз, отізкіа мітьзесищым аргуэру щіз куэд къыхыкьащ мэкьумэш Іуэхум икіи хуабжьу зиужьащ. А псори Ізмал имыізу зэбтьэлжальтун хуейщ гъащізм укъыкізрымыхуу удэбэкъуэн, мэкъумэш Ізнатізм зебгъзужьын папщіз.

НЭШЭПЫЛЖЭ Замирэ

Мы махуэхэм

◆Ныкъуэдыкъуэхэм дунейпсо махуэщ. ◆Компьютер графикэм и

дунейпсо махуэщ +Урысей Федерацэм ща-гъэлъапІэ Юристым и ма-

туэр + Зи Хэкур зыхъумэжурэ хэкіуэда Сэлэт Мыціыхум и махуэщ + 1865 гъэм къызэрагъэпэ-

щащ щІыр зехьэным, мэз-хэр гъэкІыным хуэгъэпса академие. Иджыпсту ар УФ-м и мызакъуэу, дуней псом и еджапіэ нэхъыфі-хэм хабжэ, Тимирязевым и ціэр зезыхьэ мэкъумэш акалемиеш.

академиещ.

◆1956 гъэм къалъхуащ
Истамбыл щыпсэу уэрэдус, уэрэджыlакіуэ уэрэджыlакіуэ, КъБР-м щэнхабээмкіэ щівихь зиіз и лэжьакіуэ Къущхьэ Догъэн. + Тележурналист, КъБР-м и къэрал саугьэтыр эрата Токъмакъ Светланэ къыщальхуа махуэщ. + 1970 гъэм къала философ

философие щізныгъэхэм-кіз доктор, экономикэмрэ управленэмкіз Псыхуабэ дэт институтым и профессор **КъуэщІысокъуэ Заур-бэч**.

Дунейм и щытыкІэнур

«pogoda.yandex.ru» сайтым зэритымкіэ, Налшык уфауэ щыщытынущ. Хуа-бэр махуэм 1 градус, жэ-щым щІыІэр градуси 2 щыхъунущ

◆Информатикэм и ма-

щыяпэу Москва къыщызэ-Іуахащ узыншагъэм щы-кІэлъыплъ къэрал Іуэху-щІапІэ (иджыпсту ар Бурденкэ Н. Н. и цІэр зезыхьэ дзэ клиникэ сыма-джэщ нэхъыщхьэрщ). ◆1946 гъэм Москва щы-

+ 1946 Гъэм илисква щел зэпкъралъхьащ «Мос-квич-400» лізужылгъуэм и япэ автомобилыр. + 1907 гъэм къалъхуащ КъБАССР-м щіыхь зиіэ и

артист **Ало ЛутІэ**

Дунейм и щытыкіэнур:

«pogoda.yandex.ru» сай-тым зэритымкІэ, Налшык уфауэ щыщытынущ. ЩІы-Іэр махуэм градус и 2 - 1, жэщым градуси 3 щыхъунущ.

Экономика социальна гухьэныгъэхэм я дунейпсо махуэш

◆ 1936 гъэм СССР-м и етІуанэ Конституцэр къащ-тащ. Ар тхыдэм хыхьащ

«Сталиным и Конституцэ»

«Сталиным и Конституцэ» цэр иlэу.

+ 1936 гъэм КъБАО-р КъБАССР хъэш.

+ 1927 гъэм къалъхуащ тхыдэ щјэныгъэхэмкіэ доктор, КъБКъУ-м и профессор, ЩІДАА-м и академик, УФ-ми КъБР-ми щјэныгъ замия и миле замия замия профессор. ныгъэхэмкіэ шіыхь зиіэ я пэжьакіуэ **Къумыкъу Ты**-

гъуэн. **+ 1938 гъэм** къалъхуащ +1938 гъэм къалъхуащ физико-математикэ щіэныгъзхэмкіэ доктор, къБКъУ-м и профессор, ЩІДАА-м и академик икіи и президент, РАЕН-м и академик, УО-м, КъБР-м, КъШР-м, АР-м щіэныгъэхэмкіэ щіыхъ зиіэ я лэжьакіуэ Нэхущ Іэрэм.

+1960 гъэм къалъхуащ «Адыгэ псалъэ» газетым и редактор нэхъышхьа.

редактор нэхъыщхьэ, КъБР-м щІыхь зиІэ и жур-налист **Жыласэ Заурбэч**. +1992 гъэм къалъхуащ уэрэджыlакіуэ, АР-м, КъБР-м, КъШР-м щіыхь зиіэ я артист **Быщтэ Азэ**-

Дунейм и щытыкІэнур

«pogoda.yandex.ru» сай-тым зэритымкіэ, Налшык уфауэ щыщытынущ. Щіыіэр махуэм градуси 3, жэщым градуси 5 щыхъу-

Зыгъэхьэзырар БАГЪЭТЫР Луизэщ.

Лъэпкъ Іущыгъэ:

Щхъуэ зезыхьэм Іыхьэ щанэр лъосыж.

Адыгэл Інэсу дунейм тета

Егъэджакіуэ, тхакіуэ, журналист Джэдгъэф Хъусен

Куэд щауэ сигу илът тхыгъэк э гулъытэ хуэсщанну, гуапагъэ куэд зыдэслъэгуэд шіауэс илу иліз тыы вэктэ ульсыга хуэсщымы, туаган ыз куэд зыдаслыз-гъуа, егъэджакіуэ, гъэсакіуэ, тхакіуэ, усакіуэ, Іэщіагъэлі, ціыхугьэ ин зыхэльа, КъБР-м и Тхакіуэхэм я зэгухьэныгъэм хэта Джэдгъэф Хъусен. Ауэ тегушхуэ-гъуафізкъым икіи гутъущ апхуэдэ ціыхум щыщіэныгъэншээ, гугъэзагъэу утетхыхыыныр. Нэхъ гугъужщ икіи щыуагъэ инш гукъэкі хуумыщіныр. Хъусен къигъэщіа балигъ гъащіэм си фіэщ хъуркъым іуэху имыізу зы махуэ

хэтауэ. Адыгэ тхыдэм, хабзэм, нэмысым, гъзсэныгъэм ятеухуауэ радиомкіэ къыщыпсалъэм ціыкіуи ини дихьэхыу едаіуэрт, газетым къытехуэ и тхыгъэхэм еджэрт, тхылъ къыдигъэкіыр псынщізу зэбграхырт. Зы псалъэкіэ жыпіэмэ,

кышыпсалым цыктуи ини дильялыу едатуэрт, тазагым кыштаулы талып алым еджэрт, ткылы кышдигызкыр псынщізу эзбграхырт. Зы псалыякіз жыпізмэ, пщізшхуэ зиіз ціыху іущт.

Джэдгьэф Хъусен сэ нэхъри фіыуэ щысльэгьуар журналист лэжыыгьэм и фіыщізкіз нэхь гъунэгьуу къыщысціыхуарщ. Хьэл-шэн дахэ хэльт, щабэу псальэрт, емыгупсысауэ е кіыхьу зыри жиізнутэкъым. Адыгагьэм теухуауз сыт хуэдэ іуэхугьуэшхуэ кърахьэжьэми, Хъусен эримыгьэхьэлізу къигьанэртэкъым. Щхьэщытхруагьым зэрыхуэхамэм и щхьэусыгьуэкіз нэхь хэтізсауэщ къышыпщіар Джэдгьэфыр ухуэныгьэ лэжыыгьэми хуэізижьу зэрыщытар. Псэужамэ, Хъусен мы гьэм ильэс 90 ирикъунут. Адыгэлі нэсу дунейм тетар ди гуапэу нобэ дигу къыдогъэкіыж.

Джэдгээф Хъусен Бахъсэн куейм хыхьэ Хьэтіохъущыкъуей къуажэм 1932 гьэм къышалъхуащ. Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал университетым адыгэбзэмрэ литературэмкіэ и факультетыр 1958 гьэм къихаш. Зыхуеджа егъэджакіуэ ізщіагьэм, псэуху, пщіэрэ щіыхьрэ иізу ирилэжьа ціыху іущым адыгэтхыдэм, хабээм ятеухуауэ и къалэмыпам тхыгьэ куэд къыщізкіащ.

Нобэ фи пащхьэ идолъхьэ Хъусен и лэжыыгьэхэм ящыщ зы. Ар теухуащ хуэм-хуэмурэ тфіэкіуэдыж хабээхэм ящыщу щауэеджэр зэрырагьэкіуэкіыу щытам.

щытам.
Мы тхыгъэм зи гугъу щытщіыр «Щауэишыж» жыхуэтіэм щыщу щауэм зэреджэрщ. Ар икъукіэ нэгузыужьу, гъэщіэгъуэну, гъэсэныгъэшхуи хэлъу адыгэхэм ирагъэкіуэкіыу, мыхьэнэшхуи ирату щытащ. Пэжщ, иджы ща-уэеджэр, щхьэж зэрищіэжым ещхьу, хэти кіыхьу, хэти кініцу ирегъэкіуэкі. Уеблэмэ, «къэпкіухьами, къекіуэліэж, пщіаіами, пхудогъэгъу» жыхуаізу тіэкіу джэ хуэдэу ящірэ бжьэр яту абыкіз зэфіззыгъэкіхэри нэхъыбэщ. Апхуэдэу щымытын папщіз зэрекіуэкіыу щытам и зы щапхъэу мыр тыдодзэри фэри къэвгъэсэбэп къэвгъэсэбэп.

КъэзыІуэтэжар ХьэтІохъущыкъуей къуажэм щыщ ХьэцІыкІу Гъузерщ, зыт-хыжар Джэдгъэф Хъусенщ.

Щауэеджэр емыкіу къыхэмыкіыу ебгъэкіуэкіын щхьэкіэ тэмэмуи зыб-гъэхьэзырын хуей \mathfrak{L} . Щауэм дэтхэнэри еджэфыркъым, абы еджэр, дауи, нэ-хъыжьщ, ауэ ирагъаджэр нэхъ жьа-кlуэщ, нэхъ хабээ зыщlэщ. Щауэм ирагъэджэнум гупыр игъэгупын щхьэ-кlэ, зрагъэгъэхьэзырыну, нэхъ пасэу хъыбар ирагъащlэ. Аращи, жылэм зэхахыу щауэкъэшэжыр уэрамым къыщыдыхызкіэ, щауэм еджэну тхызмадэми зегызхызыр: щауэбжызу итынум дэ-щіыгыущ джэд, гуэгуш укіа хуэдэхэр, абы и дэшхынри сыхызнышхуэм илъу. Ахэр псори щауэм еджэну тхызмадэм ибгыукіз къыщыт щіалэ нэхышцігтым зэпэгуэшауэ явыгъщ.

Щауэр бжэјупэм къыщыјуашэжкіз, гупым я уэредадэм нэхъри зрагъэіэт, хьэгъуэліыгъуэмхузэхуэсахэрзэрезэгъхьэгъуэліыгъуэм хузэхуэсахэр зэреээгъкіз къоувэкі, уэредадэри нэхъ ину къоју.
Тхьэмадэр зыщіэсыр нэхъыжь пэшыращи, ар къаджэмэ зэхэпхын хуэдэу,
бжэр хуиту Іуагъэзыкі. Уэредадэр яіэту
бжэјулэм къыіухьамэ: «Фыхуэмеймэ,
Іудошыж» жыхуаіэу, къэтхьэусыхэ щыхъуам и деж, тхьэмадэр маджэ:

- Veй лишынахълицах

Уей, ди шынэхъышІэу - уеи, ди шынахъыщізу Пізщіыгьуэр зейуэ, Зи лъэпкъыр тхуэзыгъэбагъузу, Зи благъэр ныщіызэхыхьзу, Дахэм я дахэри къытхуэзыхьу, Зи хъуэхъур нобэ дэ зетхьэ! Тізкіу къэпкіухьами, пхудогъэгъу. Ум ала учажьым къркураїра. Уи адэ унэжьым къекіуэліэж. Ямыщіи пщіакъыми, къыщіыхьи **Щауэбжьэр тІыхыж!**

Щауэр къэзышэжа гупым, нэхъы-жьыр иджыри къагъаджэмэ яфІэфІжыр иджыри кызгыдджама яфгафтын, захамых заші, зральэфыхь: «Зэ-хэтхакым, фыхуэмейма, іудошыж»,-жаізурэ, уэредадам нэгъуэщі гушы-ізхэри щхьэж зэрыригъэзэгъкіэ хадзэурэ, аргуэру уэредадэм пащэ, зэпагъэури, псори щыдаіуэкіэ, аргуэру нэхыжыр маджэ:

польновы маджо. - Уей, шынэхъыщІзу лІзщІыгъуэр зей, ЕтІуанаджэри щхьэ сыбгъэщІрэ, Нэхъыжь и псалъэри щхьэ тІу пщІырэ, Уэр фіэкі къэзышаи щымыіэрэ, Уэр фіэкі къэзыхьаи димыіэрэ, Къэпхьа мыгъуэри сытым ещхь, И щхьэр мыжьрэ и жьэр джатэмэ Къакіуи къыщіыхьи фадэбжьэр тіых, Къэпкіухьыіуами, пхудогъэгъу!

Ар зэхэзыхахэм загъэгусэри, щІыхьэн ямыдэу, нэхъри зралъэфыхь, нэхъыжьыр нэхъри къагъэгубжьри, мыр къыпешэ:

мыр квыпещэ. - Уей, щауэ махуэ хъун, Дынохъуэхъуурэ ди жьэр ешаи, Дыножьэурэ ди лъэр щіэщіаи,

Уи джыдэр дзагуэщ, Уи кlапсэр гуанэщ, Уи гужьыр хъарщ, Уи выжьитІыр жьажьэш. Дунейр уаепсаещ, Дыпхъэншэ-дыпсыншэщ, Упсэун зэрыхуейри пщІэркъэ, Къэпхьари шхэн хуейкъэ, АфІэкІа сыноджэжыркъым, Щауэбжьэри уэстыжыркъым

Ар щызэхахкіэ, псори мэумэзэх, нэхъыжьыр зэрагъэшхыдами хущ Гогъуэжри, щауэишыж гупым къащхьэщыжу, нэхъ жьакіуэ гуэр е щауэкъуэтыр нэ-хъыжьым и деж псынщіэу лъзіуакіуэ къышІохьэри, мыр жеіэ:

- Уэ ди нэхъыжьурэ ди нэ, ди псэ, Тхьэм куэдрэ тхуигъэпсэун! ТІэу укъэдгъэджами, къытхуэгъэгъу, ТІэкіу ущыдгъэтами,

тхуэтэмакъкІыхь луэлэмакының Дяпэкіэ уи псалъэ тіу тщіынкъым, Уи Іызыныншэуи дыбэкъуэнкъым, Ди щауэбжьэми иумыгъэгъэзэж! Щауэр къыщіэтшэнщи, къыдэтыж!

Нэхъыжьыр, ар щызэхихкіэ, аргуэру

Ізу, ліы и псалъэ епціыжрэ? Лы и жыіи щанэжрэ? Зэкіэ мыдэіуар, Тізукіи къодзіуэнкъым. Ціыкіуу жыпіэр зэхэзымыхым

Ину жыпІи зэхихын?! Жысіар жысіащи, фщіы

фызэрыхуейуэ. Ар нэхъыжьым щыжи!эк!э, псори къогузэвапэри, адэ шыпхъу хуэдэ, адэм нэхъ и пыхъуэпышэ къыщІохьэри, Іэдэбу тхьэмадэм йолъэlу:
- Тхьэм куэдрэ утхуигъэупсэу.

ДяпэкІэ ахэр уи псалъи епцІыжынкъым,

Уи Іизын хэмылъуи

лъэбакъуэ ячынкъым. Апхуэдизу умыпхъашэт, Апхуэдизуи умыгубжьыт, Щауэ щІалэм къытхуеджэж Нысэми дыхукъуэплъати, Ари ди дыгъэ нэхуи, Нурыр и нэгум кърехри, Лъапіэныгъэр абыи едгъэти, Ди хьэгъуэліыгъуэр дыгъэгъэлъапіэт, Лъапіэныгъэр зиізурэ ди нэхъыжь! Нэхъыжьым ціыхубз лъэіур щызэхих

кіэ, аргуэру мыр жеіэ: Атіэ ціыхубзхэри фыщылъаіуэкіэ,

Езыхэри щіегъуэжауэ къыщыдагъэщіакіэ, Ліы хъуауи зыщабжыжкіэ,

Я пащіэри къэкіауэ щалъытэжкіэ, Ди щауэр къыщірехьи Ліакъуиблкіэрэ дребжей, ЛІакъуиблкі эри къребжыхи И псэлъэкі эми дыкъевгъэплъ

И акъылми дыхущіэвгъэплъ. Ар игъэзэщіэфмэ, Си хъуэхъуми къыпысщэнкъэ, Щауэбжьэри хуэсшиинкъэ, јзу! Щауэкъуэтхэр мэгуфіэри, щауэр яку дэту щіалитіым къыщіашэ, щауэкъуэтитІым щыщу нэхъыжьыр, ижьырабгъумкіэ щытыр, къопсалъэри мыр жеіэ: - Уэ ди нэхъыжьурэ зи щіыхьыр ин,

Зи нэмысри зыхуэтІыгъын, ЛІакъуэр дымыщІэуи къэтшакъым Лъэпкъ дымыціыхуми депхъуакъым. Пхъэрыр къытлъе!эри, къытлъэщ!ыхьакъым.

Шабзэр къыдадзри, тлъэlэсакъым. Псы икlыпlи дылъыхъуакъым, Гъуэгу гъуази къэтлъыхъуакъым, Шы епсыхи дымыщІу, Пхъэзэдз мафІи хэдмыщІэу, Нысэ къыфхуэтхьащи, А ди ныбжьэгъум, А зи лІыгъэ тлъэгъуам. Дауи, ліакъуиблкіз

пхуемыбжыхыфыну, Ліакъуиблкіэ пхудэмыбжеифыну Дэри гъусэ зыхуэтщіакъыми, Къедзыт ди ныбжьэгъуфіурэ

Ди нэхъыжь и псалъэ гъэзащІэт Ди нэхъыжь и лъэlум щlэгъэплъыт: Ар жеlэри, щауэкъуэтым псалъэр ща-

уэм щриткіэ, мыр къыжеіэ: • **Уэ ди нэхъыжьыфіу** Зи щІыхьыр ин, Ди нэхъыжь гуапэу Куэдрэ тхуэпсэун! Си ліакъуэ сымыщіэу Дауи щіопщ къэсщтэн, Дауи шы сышэсын?! Си адэр Къетыкъуэщ, Къетыкъуэ и адэр Къемэтщ, Къемэт и адэр Тыкъуэжьейщ, Тыкъуэжьей и адэр Ламжьейщ, Ламжьей и адэр Хьэкъумырзэщ, Хьэкъумырзэ и адэр Мырзэбэчщ, Мырзэбэч и адэр Бэчкъанщ, Уи узиадэ къуэш нэхъыжьщи,

Уи ліакъуэри ахэракъэ ?! Щауэм ахэр зэкіэлъыкіуэу щыжитхьэмадэр къогуфіэжри, мыр

кънпещэ: Уэ ди шынэхъыщІзурэ хахуэ, Зи хъуэхъукіи нобэ дыээхыхьа! Дащымыгугъыуи іуэху къэтіэтакъым, Пхуэдмыгъэфащэуи бжьэ

идгъэхъуакъым, Уи анэр нэхъри гъэдахэ,

Уи адэжь лъахэ гъэбжьыфІэ, Уи лъэпкъ и напэри гъэбыдэ, Уи ліы быдагьэри гьзутэ,
Уи ліы быдагьэри гьзутэ,
Уиті, жаіэкіи укъэмыщтэ,
Къащтэ жыхуаіэ псори умыхь,
Къытхуэпхьа ціыкіури гьэщіытэ,
Къэсхьа закъуэ жыпіэу ухэмыжаеу,
Узэрыпсэуми дыкъыщіэгьэпль, Ди лъэпкъ гуфіэгъуэри тхьэм

кіыхь къытхуищіи, КъэкІуати щауэбжьэри сІых!

къэктуати щауэожьэри стых!
Щауэбжьэр апхуэдэу щишийк!э
щауэм бжьэр lex, и щауэктыуэтхэм я нэхъыщ!эм ныхуешиижри, езыр хуит мэхъу. Абдежым щ!алэм и щ!ыбым: «Уи
джаурыжь, узыхуейр зы!эрыбгъэхьауэ
иджы ук!ытэ нэпц! зыбощ!ри. Уздэжэр
дэнз?», - жра!эурэ ц!ыхубз гушы!эрейдэнэ?», - жрагэурэ цгыхубз гушыгэрей хэр и щгыбым иуэу щауэр щгожыж.

Абы иужькіэ фызыжьхэм я деж яшэри лъэпкъым я нэхъыжь фызыжьыр нэхъыфІыжу щауэм къохъуэхъу. Абыхэм иужькІэ ефэ-ешхэри джэгури ину йо-

куэкі. /Дауи, Гъузер зи гугъу къытхуищіа псори гъэзэщіэгъуафіэкъым, ауэ уэ зэрыпхузэфіэкікіэ къэбгъэсэбэп хъу-

Джэдгъэф Хъусен школым щІэсым щыщІэдзауэ усэ, уэрэд тхыным, ІуэрыІуатэм, бзэм елэжьыным дихьэхырт. Псом хуэмыдэу псалъэ жан, шэрыуэ тхыным и лэжьыгъэр нэхъ тегъэщауэ щытащ. Тхылъ зыбжани къыдигъэкlащ. Къэбэрдей-Балъкъэр радиоми «Ленин гъуэгу», иужькіз «Адыгэ псалъэ» газетми жану къыдэлажьэу икіи абы жиіэмрэ и тхыгъэхэмрэ ціыхур икъукІэ дахьэхыу щытащ. Хъусен и нэмысыфІагъэм къыхэкІыу,

льусен и нэмысыфнагызэм кызылыну, и шхьэмрэ и унагъуэмрэ ятеухуауэ куэд жиlэну къригъэкlутэкъым, ауэ абы и лъэныкъуэкlэ Тхьэр къыхуэупсауэ къилъыгэрти, и пщјэмрэ щlыхьымрэ и щіэблэм ягъэбэгъуэн, лъэпкъ къызыхэкІар узыншэн ухъу!

ШАФИЙ Аслъэн.

Ізужь бей къызэзынэкІа

КъБАССР-м щіыхь зиіэ и артист Ало Лутіэ къызэралъхурэ илъэси 115-рэ ирокъу

Лъэпкъ тхыдэм, ІуэрыІуатэм, гъуазджэм зи ціэр фіыкіэ къыхэна. Іэүжь бей къызэзынэкіа Ало Лутіэ и ціэр нобэми лъэпкъым іурылъщ.

Сыт и уасэ Алом зэхуихьэсыжа таурыхъхэр, абы игъэзащізу къытхуэна пасэрей уэрэдыжьхэр?! Артист, уэрэджыlакіуэ хъуа куэдым жаіэу урохьэліэ Алом и утыку итыкіэр, уэрэд жыlэкіэр щапхъэ зэ-рахуэхъуар, абы дэплъейуэрэ а lэщlагъэр къызэры-

Лутіэ 1940 гъэм ГИТИС-р къиухащ. «Къэбэрдей Лемешев» къыфіащат Лутіэ и егъэджакіуэхэм. ГИТИС нэужьым Щоджэнціыкіу Алий и ціэр зезыхьэ Къэбэрдей къэрал драмэ театрым щылэжьэн щіидзат, ауэ радиокомитетым ирагъэблэгъа иужь, те-атрыр къегъанэ. Актёр лэжьыгъэм нэхърэ уэрэд жыlэныр сытым дежи нэхъ фlэфlу щытащ Лутlэ. А щхьэусыгъуэр арагъэнщ, абы уэрэджыlакlуэ гуп

къызэригъэпэщу, республикэм и щІыналъэхэр къышІызэхикІухьар

иужькіэ, 1958 гъэм, Лутіэ и унагъуэр хэту ансамбль хьэ́лэмэт ищІри, илъэ́с 12-кІэ́ гъэмахуэм (сабийхэм я зыгъэпсэхугъуэм ирихьэлІэу), Къэбэрдей-Балъкъэр, Адыгей, Къэрэшей-Шэрджэс республикэхэм концер-тхэр щату къызэхакІухьащ. Абыхэм бзищкІэ - адыгэбзэкіэ, балъкъэрыбээкіэ, урысыбээкіэ - уэрэдхэр жаіэрт.

Хъыбар дахэ куэд къыщІэнащ Ало ЛутІэ, абы хуэдэщ «ІэужьыфІэр лъэужьыншэ адыгэм щІыжиІар. хъуркъым»,

Ало Ліутіэ зэхуихьэсыжа хъыбархэр щызэгъэуіуа «Уэрий дадэ» тхылъыр 1989 гъэм «Эльбрус» тхылъ тедзапіэм къыщыдэкіауэ щытащ. Тхылъым ит хъыбархэм ящыщ зы ди гуапэу нобэ тыдодз:

ЩОМАХУЭ Залинэ.

Жэщыбг нэсауэ шыбзыхъуэ щ алэм шы гуартэр хигъэпщу т уащ эм дэтт, мазэкІэ хъуати, жэщыр кІыфІт. Пшэ фІыцІэжьхар vaфэгум шызэрызехьэрт, языныкъуэхэр нэхъ лъагэу, языныкъуэхэр нэхъ лъахъшэу. Пшэ нэхъ лъагэхэр щхьэхынэу БещтокІэ пщырт, нэхъ лъахъшэхэр къаблэмкІэ зэры хьырт, уеплъыну гъэщІэгъуэнт а пшэхэр зэрызэблэкІым.

Жэщыбг зэрыфІэкІыу Бещтоужьым лодыю зарыфтолыў Бещтоужый зыкъчгъзубэлэцащ, зэщтэфиящ. Ап-хуздизкіэ ар жьы щіыіэти, щіыфэм зэпхидзырт. Ауэ а жьы щіыіэр куэдрэ къепщакъым. Зы сыхьэт нэхъ дэмыкіыў абы үэс борэнкіэ зихъуэжащ: жыыр дыгъужь мэжэщІалІзу къугъырт, уэсукхъуэм нэр игъаплъэртэкъым. Борэным гуартэр щиубыдар губгъуэ тафэт, зыкъуэдзапіи зыгъэпщкіупіи иіэтэ-къым, хьэіуцыдзхэм зы піэм къыщрахуэкlым ещхьу шыхэр къекlэрэхъуэ-кlырт, зы шым и щхьэр адрейм кlэщіміурт, псори зыхэтыр я щхьэр зра-гъэпщкіунт. Жьыр занщізу къепщэу щытамэ уи насыпти, дэнэкІэ зыбгъазэ-ми уи нэкІум уэсыр къыщІидзэрт. Шыбзыхъуэ щІалэм гужьеигъуэр къыкІэщІэзэрыхьат, жьым шимыгъэтыжмэ, гуартэр ирихужьэу кlуэдынкlэ шынагъуэт. Ауэ борэным щигъэтыжын дэнэ къэна, щІигъэхуабжьэрт, дуней псор зрипхъуэн къыпфіэщіу. Шыбзыхъуэ щіалэм занщІзу и гум къэкІыжащ пэмыжыжьзу щы э уэтэр бгынэжар. Щалэр шым чы къурагъ кіыхь иіыгъымкіэ гуартэм яхэуэу щІидзащ. АрщхьэкІэ зэуэр Іуожри адрейм йожалІэ, зышым адрей шым зыкъуегъапщкІуэ, ухуеймэ, топкІэ еуэ, загъэхъеину ягу илъкъым. Щымыхъум, щіалэр хьилагъэ хуекіуащ. ШитІ-щы зэкіэрищіэри иришэжьащ, абыхэм я ужьым гуартэр иуващ, зы лъэбакъуэкІи шум зыкъыкІэрамыгъэхуу, уэтэр бгынэжам нэскlэ кlуахэщ. Абы бэкхъышхуэ тетыр шыхэм жьыугъуэджэ яхуэхъуащ, шыбзыхъуэ щІалэми и шым уанэр трихри, Іуэм ириутІыпщхьащ. ЩІалэм и гур щІыІэм иубыдати, кІэкуакуэрт, уэтэрым пхъэ гъур щыбгъуэтынтэкъэ, пхъэ ІэплІэ ин къишыпри, пшыІэ бгынэжа бжэ зыхэмылъыжым щІыхьащ. ЩІалэм щтауч-штамылэт иІыгъри, чыху нэхъ исы уч-щамыны ины ври, чыху нажь гож гъуэхэр, нэхъ гъурхэр пщынэ жьэгум щыээтрилъхьэри мафізшхуэ ищіащ, фіыуэ зигъэхуэбэжри, гъуэмылэ тіэкіуи иныгъти, едзэкъащ. Кіэщіу жыпіэмэ, щалэм зэримыгугъауэ и Іуэхур зэфіэу вэжаш. ПшыІэм зыбжанэ шІауэ цІыху щІэмысыжми, щІэуфэхэр нобэ иралъ хьам хуэдэу илът, шабий гъуэжь, шабэ хъужауэ щіэлът, пщыіэр ціыкіутэкъым, ціыху пщыкіутху щіэхуэнут, пщыіэкум жьэгушхуэ итт.

ЩІалэр фІыуэ къэхуэбэжати, и уанэр піэщхьагъ ищіри гъуэлъащ. И щіакіуэ фІыціэ инри зытрипіауэ, борэным и фий макъым щіэдэіуу щылъщ. Мафіэм игъэнэху блынджабэм еплъу зды-хэлъым, абы къилъэгъуащ зы щхьэ ин шынагъуэ гуэр. «Мыр сыт гъэщІэ-гъуэн?», - жиІэу щІалэр къызэфІэтІысхьэрэ плъэмэ, дыгъужь зэрамыщіэж пщыіэм къыщіоплъэри щытщ. Щіа-

Шыбзыхъуэмрэ дыгъужьымрэ

лэм хуабжьу игъэшІэгъуаш: «Сыту гуфІ иІэ мы дыгъужьым, зы фочыжь сІыгъамэ, а уи нэжь укъызэрызэплъыр къисхунтэкъэ!» Абы къыфІимыгъэкІыу щІалэм зигъазэри гъуэлъыжащ. Дыгъужьыр къыщІэкІуари къехъулІащ: щалэр здэщылъыр хуиту зригъэлъэ-гъуащ. И жьэр ину иущри хущхьащ, щэтащ, и бзэгу кІыхьыжьыр къридзри, зыІурыбзеяш, шіалэм шхьэкіэ и Іур ушкІуашкІуэрт, и гурыІупсыр зэрыри къухыр плъагъурт.

Мыужьыхыжауэ пщыІэкум илъ фіэшхуэм щышынэрт ахъумэ, шіалэр фізшхуэм щышынарт ахаума, щіалар заіуридзэным хуэпіащіарт, и теплъз къудейм къыбжиіарт ар абы и ныбэм илъу къызэрилъытэжыр. Щхъуэжь гуартэм яхыхьэн шынэрти, «Шыхъуэр туартым адылдын шыларги, «шылдуар жеямэ, ари срикъунщ», - жиlэу арат му-раду ищlар, ауэ ар зэраукlыну сэр къаулъэпхъэщу къыщlэкlащ. А дыгъужьыжьым игу фІы зэримылъыр щІалэми къыгурыІуат, ауэ и мурадт абы щышынэу зыкъримыгъэлъагъуну. Щхъуэжь щалэм йоплъ, мафіэмкіэ йоплъэкlыж, гъуэлъыпlэмкlэ кlуэн хуэдэу зещl, ауэ мафlэм щошынэри, къокіуэтыж. Итіанэ, къэхъуари къэщіари щіалэм къыгурымыіуэу, щхъуэжь игъазэри щІэкІыжащ. «Иджыри къыт-ригъэзэну къыщІэкІынщ а слъагъум», игу къэкlащ щlалэм, къэтэджри пхъэ дзакlэхэр тlэкlу зэщlигъэстащ. Шыбзыхъуэ щІалэри, апхуэдэ куэд зылъэгъуа гуэру къыщІэкІынти, и шхьэр зытелъа уанэмкІэ и лъакъуэр игъазэри, и щхьэр лъахъшэу, лъакъуэр лъагэу гъуэлъыжащ, пщыІэбжэмкІэ плъэуэ, дыгъужьым адэкlэ ищlэнум пэплъэу.

Дыгъужьыжьыр дакъикъипщ1 нэхъыбэ къэмыгувэу псыр къыпыжу пщы!эм хуэмурэ къыщ!ыхьэри, маф!эм зыпэриутхыпщащ, ауэ мафіэр инти, хуэгъэункІыфІакъым, къэнам иджыри пщыІэр игъэнэхурт.

Шхъуэжьыр шалэ хэлъым еплъаш. пщыІэр зэпиплъыхьащ, ауэ дзыхь ищІакъым щіалэм теуэну: пщыіэр фіз-нэхуіуэт. Ар хуэмурэ икіуэтыжри, щізкІыжащ. ЩІалэм иджы къищІат ды-гъужьыр зыхуейр икІи зыхуигъэхьэзыращ ар къызэриубыдынум. Нахъутэ лей иlыгъыр псынщізу къищтэри, щіакіуэ щІагъым щІилъхьащ.

щаі ым щілі вхващ. Дыгъужьыр, япэм нэхърэ нэхъ псын-щізу къэкіуэжащ. Хуэмурэ пщыіэм къыщізу къэкіуэжащ, аргуэру псыр къыпыжу, піьщіауэ къыщізкіьніт, кізкуакуэу. Сытмыпышынрэт, бжыхы жэш шылым тіэунейрэ псым зыщіигъэуат. Хуэмурэ мафіэм екіуаліэри, аргуэру зыпэриутхыпщіащ, мафіэ къэнэжар игъэункіыфіри, пщыіэр, нэм къыщізізбэр умылъагъуу, кіыфі хъуащ, щхъуэжь хуэмурэ, лъэ макъ иримыгъэщіурэ, щіалэм бгъэдыхьащ. Щіалэми и бэуэныр нэхъ мащІэ ищІауэ мэдаІуэ, «и пІэм и деж щыту пІэрэ, хьэмэрэ къызбгъэдыхьа. - жиІэрт игукІэ. - Си лъа-

зыкъуэгушсыдехьынущ». ЩІалэр хукіыр и щіакіуэращ, ар апхуэдизкіэ быдэщи, дзэр пхыкіынукъым. Дыгуужьыр щіалэ щылъым бгъэдыхьауэ йопэм, йодаlуэ, и шхьэр здэгьэза льэныкъуэр кьищlэну. Щlалэм апхуэ-дизкlэ зиущэхуащи, бауэу пщlэнкъым, шхъуэжь гугъу ирегьэхь, щlалэм и щхьэр здэгъэзар къыхуэмыщІзу.

Дыгъужьыр мызэ-мытІзу ирихьэлІауэ къыщіэкіынт ціыхум и щхьэр нэхъ лъагапіэмкіэ щыізу жей зэрыхабзэм. зигъэлъахъшэри хэлъым и лъакъуэр здэщыю лъагапюм-кю и жьэр ущауэ зидзащ. Щалэм и лъакъуэр щакіуэм зэрыкіуэціылъу и жьэм жьэдиукіэри, и жьэпкъыр быдэу иубыдащ, апхуэдизкІэ гужьеяуэ икІи быдэу иІыгъти, щхъуэжь хуэмышэчыжу гурыму щІидзащ. ЩІалэм хуабжьу и кіэныр къикіат, дыгъужьыр и лъапэмкІэ къыщыщыхутам. НэгъуэщІу хъуамэ, къэхъунур гурыІуэгъуэт.

Дыгъужьыр танэ хуэдэу гъумыщіэт, ауэ шыбзыхъуэри іэпціупцітэкъым, зэрызекъуэурэ, сытми щалэм и насып текІуэри, дыгъужьым нахъутэр пщІэхилъхьащ, и жьэ зыщышынар зэтрипхащ. Дыгъужьым и жьэр щызэтемыкыжым, сыт ищэнт, Іэсэ хъуащ, шІакІуэр къытрихыжри. щхъуэжь пщыІэкум ит пкъом ирипхащ. Ар зыуэ Іэсэ хъуати, и напіэр къышридзыхкіэ, ныжэбэ къахьа нысащіэу фіэкіа пшіэнтэкъым. Шіалэр шіэкіри пхъэ гъур ІэплІэшхуэ къыщІихьащ, «Уэ бгъэункіыфіами, сэ щіэзгъэнэжынщ, щхъуэжь, иджыпсту узгъэхуэбэжынщ, тхьэмыщкіэжь, мэл кіапэ мащіи къыпыпчагъэнкъым мы уи пэ кіыхьыжымкіэ, - жиіэурэ дыгъужым епсалъэрт. - Догуэ, уэ укъыстекІуамэ, алъандэрэ а уи ныбэжьым сипкуатэкъэ? Итlанэ, дыгъужьыр мафlэм щышынэ хабзэт, уэ дэнэ укъикіат умышынэжу? Сэ насып сиіэти, сыжеятэкъым, ахъумэ си къупщхьэхэри зэхэбгъэщащэу сыпшхатэкъэ? Лей зезыхьэр дыгъужь хуэдэ махуэщ, жыхуаІэр мис уэ пхуэдэщ, зэи лей зехьэн хуейкъым, зэхэп-

Иджыри нэху щатэкъым, шыбзыхъуэ щалэм и къэрэгъулыр епхагъэххэти, гъуэлъыжри Іэфіу жеящ, къулъшыкъу хухъукІэ. Дыгъужьыжьым нэху зэригъэ щам хуэдэу узижагъуэм иугъэщ. Пщэд-джыжьыр бзыгъэт, зыри пэмыплъауэ уэсыр куууэ къесати, ухэплъамэ, нэр тепщІыпщІэрт, шыхэри бэкхъым къыщіэкіауэ, лъакъуэкіэ уэс куур кърат-хъуурэ фыщіэхэрт. Асыхьэтым щіалэм и плъырэгъу Хьэжбарэ къытехьаш.

- Шхошх апщий! Тобэ ярэби, сыгуоуэрэ си макъыр икlaи, нышэдибэ лъандэрэ сыплъохъури узгъуэтыркъым, мыбы нэскіэ щхьэ укъэкіуа!

Сэ сыкъыщІэкІуар пщІэнт, уэ насып уиІэти, ныжэбэ уплъыракъым, ахъумэ

- ЛІо къэхъуар, жьы къызэрепщара? КъуажэмкІи къепщащ а жьыр, унащхьэм бгъэн къытринэжакъым, хуабжьу Іисраф ищІащ, уэр щхьэкІи сымыгузавэу къэнакъым, шыхэр ири-

хужьэрэ зыщІыпІэ щыхумэ жысІэри. - Уэлэхьи, жьыбгъэми зыгуэрурэ дыкъелынтэмэ, ауэ нэгъуэщІ къыстеуати, мис ар нэхъ гъэщ эгъуэнт.

- Сыт къыптеуар, хьэ уцыдз?

- ХьэІуцыдзмэ уи насыпти. Зы хьэ акъуэт, накіуэт, моуэ пщыіэм нышІыхьэт

Хьэжбарэ пщыІэм щІыхьэри, домбейр, и пэм кlапсэр кърихыну лъакъуэкlэ епlэстхъыр, къэтэджауэ зэрилъагъуу, къэуІэбжьри къыщІэжыжыну хуежьат, ауэ быдэу епхауэ щилъа-

гъум, укіытэри, къызэтеувыізжащ. - Мыр лю, гъуэгу мыгъуэм ежьэн, мыр дэнэ къипха? Мыр сыту псэущхьэшхуэ. Мыбы дауэ укъела?

- СлъэкІыу сыкъела, ар къыщызубы-дам зыуэ скъузырти - хьэфизым Іэрыхьар икъузынтэкъым апхуэдэу.

- Си фІэщ хъуркъым мыр зи инагъыр лІы закъуэ къарукІэ упхауэ, хэт мыр къыбдэзыубыдар? Е къэубыда хьэзыру урихьэліа?

Уи адэм и бынщ, дыгъужь къаубыду гъуэгум къызэрытранэн. А дыгъужьыр сэ хьэлэлу къэзмылэжьам си

- Хъунщ, хъунщ, уи насып нэхъыбэ къу, согушыІэри аращ, фІэбгъэжу и фэр тепхыну?

Хьэуэ, зыкъомрэ сримыджэгуауэ фіэзгъэжынукъым, псэууэ къуажэм сшэнурэ, зиліхэм щымышынэ фызхэр езгъэгъэшынэнущ. - Уэлэхьи, фыз мышынэнур дыгъу-

жьыгъуэм идзи мышынэн.

- Ныжэбэ мы дыгъужьыр мы пщы-Іэм къыщыщІэплъам си фызым ез-гъэлъэгъуакІэщэрэт, си Іуэхут ар гъэлъэгъуакІэщэрэт, си мышынэмэ

Арати, шыбзыхъуитІыр гушыІэнкІэ ирикъуа нэужь, аркъэным щхъуэжь къыкІэрищІэщ, лъэрыгъэпсыфэм щІидзыжри къуажэм къыдришеящ чачэу. Езы щІалэр нэхъ къуажапщэти, къуажэкіэм щыщіэдзауэ къуажапщэм нэскіэ дришеящ, хьэуэ жылэм дэлъыр къызэщ Іигъэвауэ. А къуажэр зэрыт ысрэ зэуэ зыдэбэнагъэнтэкъым апхуэ-

Тхьэмахуэ енкіэ шхъуэжь шыбзыхъуэм и пщіантіэ епхауэ дэтащ, жылэр плъакіуэ къыхуэкіуэу. Итіанэ ар иукіыу и фэр и щіалэ закъуэм джэдыгу хуишІыну и гугъаш, ауэ шІалэ цІыкІум идакъым, «псэкІуэдщ», - жиІэри.

Щхъуэжь епхауэ, ауэ унагъуэхьэм хуэдэу сабыр хъуауэ, иджыри шыбзыхъуэм и пщіантіэм дэтщ. Фи фіэщ мыхъумэ, фыкІуи фыплъэ.

АЛО ЛутІэщ.

Зыгъэпсэхугъуэ махуэм Зыгъэхьэзырар НЭЩІЭПЫДЖЭ Замирэщ

• Чэнджэщхэр

ЩІэщыгъуэр гуакІуэщ

- ФПыщІэ зыхуэфащэр цІыхум Іейуэ хэлъыр зыгъэма-
- щІэу фіыуэ хэлъыр зыгъэбагъуэрщ. ♦Хьэ пэтрэ, щыбгъэкімэ, хэплъыхь ещі.
- ♦ЦІыху зи жагъуэ къулейсызщ. ♦Щхьэщытхъум и пщІэр жыжьэ нэсыркъым.
- ♦Щіэщыгъуэр гуакіуэщ, щіэщыгъуэр ізфіш. ♦Лъзужь дахэ дунейм къытебнэмэ, ціыхум уи ціэр ягъэлъэпіэнщ.
- ♦НэгъуэщІым бампІэ тезылъхьэр езыр бампІэм ехьыж. ♦Мыхъумыщіагъэр зи нэрыгъым и гъащіэр кіэщіщ.

ГУБЭЩІЫКІ Владимир.

• ГушыІэхэр

Мор дауэ щіэбгъэхьэну-тіэ?

Хъуэжэ къуажэпщым деж щыщІыхьэм бжэм деж щыт хъумакіуэм къигъэувыіащ:

- УщІэзгъэхьэ хъунукъым. Сыт щхьэкІэ? къэуІэбжьащ Хъуэжэ.
- Сыт щдьэмэ: кьзутэомьащ дъружэ.
 Уэ убзаджафэщ, бзаджагъэ зигу илъ лъэпкъ щіэзмы-гъэхьэну пщым унафэ къысхуищіащ.
 Мор дауэ щіэбгъэхьэну-тіэ? жиіэри пщым и фыз пщіантіэм дэтым и іэпэр хуишиящ Хъуэжэ.

Къэп нэщ и ираш абы

Дизкъуажэ гупым щахыхьам и гъунэгъу гуэр хуабжьу

ищхьэ щытхъужу щыст.
- Сэ сыздэщымыlа щыlэ?! Сэ сымылъэгъуа щыlэ?! Сэ сыкъэзымыціыху щыіэ?! Сэ си ціэр дэнэ къали, дэнэ къуажи щыжаіэ! - щіигъатхъэрт абы.

Щхьэщытхъум едаlуэхэр зэlущащэрт:
- Бегъымбар хъуауэ жиlэнущ мыбы!

- Сыт хуэдиз бгырэ псырэ зэпызупща сэ! Индыл дыди сикІащ сэ кхъухь сису! - и гъунэгъум щригъэлейм, Дизкъуажэ къэпсалъэри:
- Пэжщ а си гъунэгъум жиlэр, кхъухьым иплъхьэмэ къэп

ЩІыцэпсыр зыхэзыщіа сурэтыщі

Шишкин Иван Вятской гу-бернием щыщ Елабуг къа-лэм дэжыг (купец) унагъуэм къыщалъхуащ. И адэр илъэс зыбжанэкіэ щытащ къалэ унафэщіу. Езым и мылъку-кіэ псы зрикіуэ пхъэ бжьамий Елабуг пхригъэшауэ щытащ. Уеблэмэ къалэм и тхыдэм теухуа тхылъи къыдигъэкlат. Абы и къуэр илъэс 12 щрикъум Къэзан дэт гимназием щІитьэтысхьат, арщхьэкіэ, Шиш-кин Иван щіэныгъэм нэхърэ гьуазджэм нэхъ дихьэхыр-ти, гимназиер къимыухыу къыщіэкіыжащ, къулыкъущіэ хъуну хуэмейуэ жиlэри. Шишкиным и анэми хуигъэ-

дахэртэкъым щ алэм и сурэт щІыныр. Ауэ ныбжьыщІэм адэ-анэм зафІигъэпщкІурадэ-анэм зафин ьэнцкгур-ти, сурэт ищТырт, жэщым уээ-дыгъэ нэфк1э пэрыст фТыуэ илъагъу Гуэхум. Сурэтыщ1 Гэзэ ильа ву узхум. Оурэның гэзэ хүрну зэрыхуейр нэхъри къы-гурыlуащ зэгуэр я къалэм Москва къикіа сурэтыщіхэр къащыхуеблэгъэм. Ахэр щіалэм къыхутепсэлъыхьащ сурэт щІынымкІэ Москва дэт еджапІэм. Шишкиным быдэу игу ирилъхьат и хъуэпсапІэр ыб имыщІынуи, и адэм зыкъригъэщІащ Москва

ква сурэт щіынымрэ іэрыкі-гъэжымкіэ (ваяниемкіэ) еджапіэм щіэтіысхьэри, сурэтыщі-портретист Мокрицкий Апол-лон и гупым хэсу еджащ. И япэ лэжьыгъэхэм щыщіэдзауэ Шишкиныр пылът щІыуэпсым зэрыхъукіэ гъунэгъу зызэрыхуищіынум, ар куууэ зэрызыхищіэнум. И сурэтхэр къаціыхуащ егъэджакіуэхэми къыдеджэхэми. Абыхэм зэдэарэзыуэ къы-хагъэщырт Шишкиным и псыежэххэм, мэзхэм, губгъуэхэм хуэдэ зэи зыми имыщlауэ, абыхэм Іэзагъэ, къару гъэщlэ-

гъуэн ящІэлъу. Хьэкъыр зыт: щалэм зэчиишхуэ иІэт.

1856 гъэм ар сурэт шІынымівэь гъэм ар сурэт цівіным-кіэ Санкт-Петербург дэт Им-ператорскэ академием щіз-тіысхьащ, студент нэхьыфі дыдэхэм ящыщуи еджащ. Шишкиным псом хуэмыдэу дыдэхэм ящышуи едухашу. Шишкиным псом хуэмыдэу сэбэп къыхуэхьуащ гъэмахуэ дунейм и теплъэр ищіыну Валаам ээрыкіуар. Щіыуэпсым жылда валаам зэрыклуар. щыуэлсым и бээр эригъэнцауэ жып1э хьунущ абы щыгъуэ. Набдээгүбдэаплъэу ээпиплъыхырт, ејусэрт удэхэм, жыг пхъафэхэм, жыглыцхэм, псы щхъэфэхэм, жыглыцхэм, псы щхъэфэм, уэсэпсым. «Валаам щыІэ уэздыгъей» («Сосна на Валааме») этюдымкіэ абы къихьат дыжьын медаль.

1860 гъэм Шишкиным академиер дыщэ медалкіэ къиухащ. Итіанэ дунейр къызэхикіухьащ: итпанэ дуневир кызахиктухьащ, Мюнхен, Цюрих, Женевэ щыlащ. 1864 гъэм сурэтыщlыр Дюссельдорф јэптъузац. Абы щелэжьащ «Дюссельдорф и Іэхэлъахэм и теплъэр» («Вид в окрестностях Дюссельдорфа») сурэтым. А лэжьыгъэм и фІы-гъэкІэ, академик цІэр къыфІа-

щащ. 1868 гъэм Шишкиным уна-гъуэ иухуащ, щхьэгъусэ, адэ

гумащіэ хъуащ. Ауэ, 1874 гъэм сурэтыщіым и щхьэгъусэр дунейм ехыжащ. Гуауэм ар дунейм ехыжащ. Гуауэм ар къезыгъэлар сурэтхэрщ. А зэманым ищащ «Япз уэс» («Первый снег»), «Уэздыгъей мэзым пхык гъузгу» («Дорога в сосном лесу»), «Уэздыгъей мэз» («Сосновый бор»), «Хъэпціий» («Рожь») сурэт ціэрыіуэхэр.

(«гожь») сурэт цэрыгуэхэр. Етјуанэуи, 1880 гъэм, щхьэ-гъусэ къишат, ауэ илъэс дэмыкlауэ ари дунейм ехы-жащ. Сурэтыщіым и гуауэр ар-гуэру щхьэщихащ щіыуэпсым. гуэру щхьящихащ щІыуэпсым. «Дыгьэм игьэнэху узздытьейхэр» («Сосны, освещенные солнцем»), «Жыгейхэр. Пщыхьэшхьэ» («Дубы. Вечер»), «Пшэдджыжыыр узздытьей мэзым» («Утро в сосновом лесу»), «Фин псыдэлъэдапізм и јуфэм» («У берегов Финского залива») сурэтхэр къигъэщіащ.
1894 гъэм Шишкин Иван

Художествэмкіэ академием сурэт щіынымкіэ и еджапіэ нэхъыщхьэм егъэджакіуэу уващ. Ар щапхъэ яхуэхъуащ сурэтыщі ныбжьыщІэ куэдым.

1898 гъэм, сурэт щІыным пэрысу, ар дунейм ехыжащ. ГъУЭТ Синэ.

• Шхыныгъуэ

ДжэдыкІэжьапхъэ

джэдыкіэр фалъэ иракъутэ, абы шатэ, халъхьэри, фіыуэ вил ралъэ ку, шатэ, шыгъу яvдэ. Ар фІыуэ яудэ. хальхьэри, фінуэ яудэ. Ар тхьу къэплъар зэрыт тебэм иракіэри, мафіэ ціыкіум тету, зэіамыщізу дакъикъи 6 - 7-кіз ягъажьэ. Итіанэ сэкіз зэпа-упщі, зэрагъэдзэкіри, иджыри дакъикъи 3 - 4-кіз ягъажьэ, тхьуэплъ дахэ хъуху. Жьамэ, абы зыкъеlэт, езыр щабэщ. Щаудэкlэ джэдыкlэм содэ хэзылъхьи щыlэщ, ауэ абы содэмэ къыхрегъэх. Ар хэмылъми джэдыкіэр къэтэджынущ, ми джэдыкіэр кьэтэджынущ, ауэ абы шхьэкіэ фіыуэ удэн хуейуэ аращ. Пщтыру яшх. Піастэ, мырамысэ, чыржын, мэжаджэ, щіакхъуэ докіу.

Халъхьэхэр (зы цыху іыхьэ): джэдыкізу - 2, шатэу - грамм 60, тхъууэ - грамми 10, шыгъуу - узыхуейм хуэдиз.

«Адыгэ шхыныгъуэхэр» тхылъым къитхыжащ.

Щыхушхуэхэм я гупсысэхэр

ГъащІэм и купщІэр

ФІыуэ улажьэу уесэн щхьэкіэ, іуэхум хуабжьу удихьэхыу щытын хуейщ, армырамэ, залымыгъэ зэпхыжыфыну-

> КАЛИНИН Михаил, къэрал къулыкъущІэ

Тхылъыфіым щізныгъэфі къует, гупсысэ щхьэпэ куэд кърет, тупости къегъзуш. КРУПСКАЯ Надеждэ,

къэрал лэжьакІуэ.

Тхылъыр зэрызепхьэм цІыхум узэрыхущытыну щіыкіэр еубзыху. А тіуми зэхуэдэу хуэныкъуэщ дэтхэнэри.

КАРАМЗИН Николай, урыс тхакіуэ.

НэхъыфІ дыдэу схэлъыр цІыхуфІхэм гурыщІэ ІэфІ зэ-

рахузиlэрщ. ПРИШВИН Михаил,

Тхыдэр зи лъабжьэ романхэм уеджэныр нэхъ щхьэпэщ тхыдэмкіэ курсхэм нэхърэ. БАЛЬЗАК Оноре,

франджы тхакіуэ.

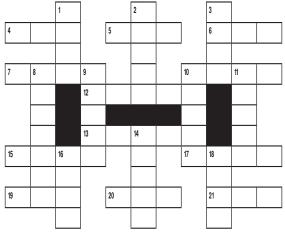
Лэжьыгъэращ цІыхум и зэчийр къызыкъуезыгъэхыр. ТОЛСТОЙ Алексей, урыс тхакіуэ

ЦІыхум и зыужьыныгъэрщ и гъащіэм купщіэ хуэхъужри. ГОРЬКИЙ Максим

Псалъэзэблэдз

Екіуэкіыу: **4**. Башкири-ем и къалащхьэ. **5**. Куэдрэ щыта махъсымэм и лъащІэм къышіонэ. 6. Шіыпіэ лъахъшапіэ. **7**. лъакъуэ щІэткъым. **10**. Дзыгъуэм и бий кlэуфlыцl. **12**. Іэпкълъэпкъ зэкіуж зиіз щіалэ бжьыфіз е къурш ... 13. Къэрэшей- Шэр-джэсым щыпсэу, адыгэм лъэныкъуэ куэдкіз ди гъунэгъу лъэпкъ. **15**. Зэгуамы-гъэжу бжэным къытраха фэ. 17. КъурІэным и зы пычыгъуэ. 19. КІыщым щІэт Ізмэпсымэ. 20. Ику иту тонн 50 хуэдэ къэзышэч псэущхьэ. 21. Жэмтхьэлэ къыщалъхуа адыгэ генерал.

Къехыу: 1. ХэкІуэтауэ ящІ эмэз. **2**. Африкэм щыщу нэмэз. зи щІыналъэр нэхъ ин дыдэ къэрал. **3**. Мэлыц щабэ е ... бостей. **8**. Уанэ зытемылъ

шы. 9. Ди гъунэгъу щ алэм ... ищіащ еджапіэ ищхьэ щіэ-тіысхьэну. **10**. Щхьэл мывэр тыскъэну. 10. Щхвэл мывэр зэкІэрэхъуэкІ. 11. Къэбэр-дей тхакІуэ ... Хьэутий. 14. ... зэз, бзу кхъуей. 16. Псы Іуфэ мывалъэ-пшахъуалъэ. 18. Лъэпщ и зы Іэмэпсымэ.

> Зэхэзылъхьар МЫЗ Ахьмэдщ.

Щэкіуэгъуэм и 26-м ди газетым тета псалъэзэблэдзым и жэуапхэр:

ЕкІуэкіыу: 1. Алим. 3. Лъагъуэ. 8. Гъашэ. 9. Шылэ. 10. Щхьэкіэ. 11. Нал. 12. Пшэ. 13. ШкІзллъ. 14. Шей. 15. Кіыгу. 17. Кіэрэф. 19. Танэ. 20. Амыщ. 21. Бахъъ. 22. Бээкъу. Къехыу: 2. Иіэщ. 4. Ахъшэ. 5. Бгъэн. 6. Тхьэгъэгурым. 7. Куэсэ. 14. Шатэ. 16. Гуащэ. 17. Кіэлхъ. 18. Фарэ.

CANADI PICARE

Адыгэ ныпыр Катарым щаіэт

FIFA WORLD CUP Qat_ar2022

лъыхьыр футболым и дунейпсо чемпио-нату Катар щекlуэкіраш. Топджэгум ди-хьэххэм зи гугъу ящіыр гурыіуэгъуэщ, абы къищынэмыщіауз, нэхъ къупей дыдзу къальытэ муслъымэн къэралым чемпионатым зэрызыхуигъэхьэзырам, ар зэрыригъэкіуэкіым, щекіуэкі хаб-зэхэм тетхыхымрэ тепсэлъыхыырэ гъунэжщ. Иужърей махуэхэм футболым еплъхэм я нэм къыфіэнащ адыгэ ныпыр. Щхьэ щыкуэд ар мы чемпионатым? Хэт ар Катарым щызыіэтыр? Сыт абы феде-ральна каналуар шіытепсальыхысыр?

ар Катарым щызыізтыр? Сыт абы федеральнэ каналхэр щіытепсальтыкырр?
А упщіэхэм я жэуап псори зэдгъэщіащ адыгэ ныпыр дунейпсо утыкум зэрихьа щіыкіэм дыдихьэхри. Социальнэ сетхэмрэ вацапымкіэ зэіэпах видеохэм іупщіу итщ зы адыгэ унагъуэ чемпионатым зэрыкіуар. Адыгэ ныпым и къарур здынэсыр зыгъэлъагъуэри ахэращ.

АДЫГЭ Республикэм щыщ Хьэткъуей жылэм дэс, адыгэ тхыдэмрэ адыгэ Іуэхум жылэм дэс, адыгэ тхыдэмрэ адыгэ Іуахумрэ псом япэ иригьэшү псэу Бракъий Ильяс и пхъуищымрэ и Іыхълы щІалэмрэ эдишэри, Катарым кІуащ. КъызыхэкІа пъэпкъым и къуз нэсу дунейм тет адэм и хьэл яхэлъ хъунт пщащэхэми, чемпионатым екіурэ-ещхыу «зыхуагъэхызэыращ». Адыгэ ныпыр эытет пыіэхэр, футболкэхэр, пліэ ціыкіухэр ирагъэщіри, адыгэ нып ахэ зырызи къызалацітаці

пліэ ціыкіухэр ирагъэщіри, дахэ зырызи къызэдащтащ. Бракъий Ильяс ипхъухэу Жэнэт, Маретэ, Данэ, щіалэм и анэ дэлъхум и къуз Нэфіыціэкъуэ Айтэч сымэщ Катарым къикі адыгэ видеохэм щыфлъагъур. Ахэрчемпионатым щіидээн илэ къихуэу Адыгейм икіри, Дохэ лъэтащ. Адэр футболым геим икіри, дохэ льэташ. Адэр уртоолым еплъын мурад иlэу ежьами, пщащэхэм а къэралымрэ дуней псор щызэхыхьа щыгламрэ зыкъыхагъэщыну гурылъ ящаги, ар къайхъуліаш. Сыт щхьэхіэ жыпіэмэ, футбол джэгупіэхэм, Дохэ и стадион нэхъ ехьэжьахум, ціыху іув щызекіуэ и уэрам-хэм, псым тет кхъухьзэм адыгэ ныпыр щогузэра за зыіыть пшацахэм а гъмустам в гъхрахм в гъхрах хуарзэ, ар зыlыгъ пщащэхэм я гъусэу сурэтхэр зытрагъэх, псом нэхърэ нэ-хъыщхъэр аращи, абы къекlуэлlа адыгэу хъуар зэрагъэцІыху. Телевиденэм и лэжьакІуэ цІэрыІуэ, жур-

налист, футболымкіэ комментатор Іэзэ Нэгъуч Роман эфирым щыжиіащ иджырей чемпионатым адыгэ ныпым увыпІэшхуэ зэрыщиубыдар. Абы къызэрыхигьэ-щамкіэ, ар япэу стадионым щилъэгъуащ Голландиемрэ Эквадорымрэ щызэдэджэ-гум, иужькіэ Даниемрэ Франджымрэ я гум, иужькіз даниемрэ Франджымрэ я джэгугъуэми фіздзауэ щытащ. «Ауэ щытхукіи, мыр зи къэрал нып Адыгей Республикэр чемпионатым хэткъым», - мэгушыіз Роман. «Атіз дауз ныпыр абы зэрынэсар?», - жаізу нэтыным хэтхэр къышеупщіым, Роман жеіз: «Ар гугъутэкъым къэпщізну, хъзткърей шыш унагъуз шыізу цІыху. Хьэткъуей щыщ унагъуэ щыІэу аращ зэхыхьэшхуэм».

Ныпым зэлъэпкъэгъухэр зэрегъэцІыхуж

Хамэ къэралхэм ущыкіуэм деж нэламэ къэралхэм ущыкуэм деж нэ-хъыбэу зыхыбощ!э лъэпкъ дамыгъэм и къарумрэ и мыхьэнэмрэ. Сыт щхьэк!э жып!эмэ, абы хамэбзэк!э псалъэми, щ!ыжыпізміз, аоы камоззакіз псальзміх, щів-піз жыжка» ущрикьэліами, узыкуззар зэры-адыгэр къуег-кащіз. Си щхьэкіз сри-къзпіащ адыгэ нып зытет такси, адыгэ щіалэ зэрыдэсыр къуигъащізу, тыкуэн щіалэ зэрыдэсыр къуигъащізу, тыкуэн сыщіыхьащ адыгэ нып фіздзауэ, эёр ээрыадыгэр къызгурыіуащ, шхапізм адыгэ нып фіэлъу слъэгъуащ, зыгъэлажьэр адыгэт. Апхуэдэхэм деж, ухуей ухуэ-мейми, уи бээкіэ уегьэпсальэ, уи льэп-кьэгьухэр кьыбогьуэтыж. Бракьийхэ апхуэдэ тельыджэ куэд щро-

ыракымих анкууды төгөвидүү кууд шуус жыліэ мы махуэхэм Катарым. Япэ махуэм щегъэжьауэ я пліэм дэлъу къакіухь адыгэ ныпымрэ я щыгъыным тедамрэ къэрал ныпымрэ я щыгъыным тедамрэ къэрал зэмылізужьыгъуз куэдым къикіауэ къаришэліар мащіэкъым. Япэу слъэгъуа видеохэм ящыщщ Иорданием щыщ адыгэ зэрыбгъэдэлъэдар. Маретэ зэрыжиіэм-кіэ, хамэхэри къзувыруэр ди ныпыр къигуалэж ящохъу адыгэхэр къызэраціыхру. гуапэж ящохъу адыгэхэр къызэрацыхур. «Иорданием щыщу Сауд Хьэрыпым и телевиденэм Іуэху щызыщіэ Шыфэкъуж Нур Катарым командировкэ къагъэкіуауэ

Редактор нэхъыщхьэ ЖЫЛАСЭ Заурбэч

Газетыр 2016 гъэм дыгъэгъазэм и 19-Печатым и хуитыныгъэр хъумэнымкіэ Къэбэрдей-Балъкъэр щіыналъэ Іуэху-щіапіэм ПИ № ТУ07-00117-м щіэту ят-

арат. Дэ ныпхэр тІыгъыу дыкъагъэувыІауэ арат. Дэ ныпхэр тыггыу дыкъагъзувыlауэ сурэтхэр къыттрахыу дыздэщытым дыкъипъагъури, къыдбгъэдэлъэдащ ди шыпхъу дыдэ ф1экlа умыщ1эну. Ар зык1э къытиыгуф1ык1ати, и ф1эщ хъужыртэкым хэкум къик1а адыгэ ээрилъагъур. Дызригъэц1ыхуа нэужь, езыри Шыфэкъужхэ ээращыщыр, и адэ-анэр Иорданирм ээрышыпсэур, и адэжжэм я лъагсэр Къэбэрдейм къызэрыщежьэр къыджифонкіз хутеуэри, ди адэр адыгэбээкіэ ири-гъэпсэлъащ. Езым адыгэбээ ищіэртэ-къым, ауэ нэгъэсауэ адыгэгу зиіэ пщащэт. Инджылызыбээкlэ дызэдэуэршэращ, иджыри дызэхуэзэну дызэгурынуаш», - жеlэ Маретэ. Апхуэдэу адыгейхэм нэlyасэ къахуэхъуащ Жанхъуэт Ясир. Ар чемпио-

къахуэхьуащ жанхъуэт нсир. Ар чемпио-натыр екlyэкlыху цыхухэр гъэшхэныр къызэзыгъэпэщхэм ящыщщ. Адыгэ щlа-лэм адыгэ ныпыр зыlыгъ унагъуэр къызэ-рилъагъуу, къабгъэдыхъэри зригъэцы-хуащ. Я деж иригъэблэгъащ, и Іыхьлыхэм

хуащ. Я деж иригъэблэгъащ, и Іыхьлыхэм ябгъэдигъэсащ.
Тыркум къыщалъхуауэ Катарым щылажьэ щіалэщ Дэыбэ Сулеймэни. Ари апхуэдэу нэіуасэ къахуэхъуащ Бракъийхэ. Зыщіэтіысхьа хъэщіэщым и егъэблэгъаліэм деж къэрал ныпхэр тетти, куэдрэ мыгупсысэу, Ильяс адыгэ ныпыр абыхэм яхигъэуващ. Сулеймэн абдеж Іухьауэ ныпыр къыщилъагъум, хъэщіэщым щылажьэхэм еулищіащ къыздикіамкіэ. Къышіэтіысхьа гуэрым зэрытригъэувар шыжщІэтІысхьа гуэрым зэрытригъэувар щыж раізм, пщэдджыжым адыгэбээкіэ пса-лъэ е адыгэ нып зыіыгъ къыщіэкіыным пэплъащ Дзыбэр. Икіи занщіэу къиціы-

Абы иужькіи адыгэ куэд нэіуасэ къахуэ-хъуащ Катарым кіуахэм. Зи гугъу тщіы пщащэхэр апхуэдизкіэ я ныпыр зытет щыпщащэхэр алхуэдизкіэ я ныпыр зытет щы-тьынхэмкіэ хуэпауэ жыджэру Дохэ зы-щаплыхьри, псори къабгьэдыхьэурэ къоупщі сыт хуэдэ къэрал къикіами, я футболистхэр шыджэгу махуэр, щыщіа-дзэр сыт щыгъуэми, уеблэмэ журналист-хэр къыщіоупщіэ. Пщащэ іущхэм ягъэщіэ-хъуркъым хамэ къэрал журналистхэр, ин-льтинальдара фіыма ягъэциэльмэми я джылызыбээр фіыуэ ягьэшэрыуэри, я лъэпкъыціэр ягъэіумэ нэхъ къащтэу, канал ехьэжьахэм интервью кіэщіхэр ират.

Къэрал зэмылІэужьыгъуэхэм, телека налхэм гу къышылъатэкіэ, адыгэхэр къагъуэтыжынкъэ?! Мы унагъуэм и хъыбарыр зэбгрыкlа нэужь, чемпионатым адыгэу къекјуал]эм ныпхэр къыздыдах хъуащ, зэрыщіану, аэрыщіанун папщіэ. Икіи алхуэд укуад захуэзащ. Уеблэмэ Катарым щыпсэу адыгэхэр зэхуэсри, Бракъийхэ я унагъуэр ирагъэблэгъащ. Ильяс зэрыжијамкір, иджыкір а къэралым адыгэ щитым нэс щопсэу. Ахэр зэрошіэ, зэхохьэ. Адыгэхэр нэхъыбоу зэрыс къэралхэм кышалъхуауэ Катарым лэжьакіуэ кіуа гупщ ахэр, я унагъуэхэр я гъусэу. Пщащэхэм жаіэ адыгэ ныпыр чемпионатым и бренд зэрыхъуал. Ар камерэхэм къекІуалІэм ныпхэр къыздыдах хъуащ.

натым и бренд зэрыхъуар. Ар камерэхэм къыщиубыдын, цІыху мелуан бжыгъэм щалъагъун, стадионым и нэхъ Іуплъапіэ дыдэхэм деж щыфіадзэри, зэіушіэр екіуэкіыху фіагьэль. «Джэгу нэужьым, ныпыр кътщтэжыну а щыпіэм дыщы-кіуэкіэ, адыгэ гуп щызэхуэсауэ дынос, дызэрагъэціыхуну, сэлам къыдахыну хуейуэ», - жеlэ Маретэ.

Беягъымрэ зыужьыныгъэмрэ я къэрал

«Ди адэр зэплъыну зэlущlэхэм дыкъы-щыдэхуэм деж, къалэм зыщыдоплъыхь, и щlыпlэ нэхъ дахэхэм докlуэ, ди ныпыр тlыгъыу сурэт зытрыдогъэх. Катарым мы тыр сурэг энтрыдогыж. катарым мы чемпионатым хуабжыу зыхуигъэхьэзы-ращ. Егъэлеяуэ ухуэныгъэ куэди, унэ мы-мащи, зыплъыхьыпіэ куэдыщи щащіащ иужьрей зэманым. Ухуэныгъэ зэщхьу тlу ущрихьэлІэркъым мыбы, сыту зэфlэ-кіышхуэ яlэ а псом елэжьа архитекторхэм. Апхуэдизкlэ и хъуреягъыр щlэщи, щlым

утеувэну ущысхьу апхуэдэш. Дызыш]эс кьэщ[эщыр иджыри ягъэдахэ, удэхэр хасэ, тетіысхьэп[эхэм пленкэхэр щытра-хыр иджыш. Телъыджэщ къэралым и псэукіэр, гуапэщ «катарихэр» - аращ езыхэр

уктор, гуштощ «катарихор» аращ езыхор зэрызэджэжыр. Мы махуэхэм Катарыр апхуэдизкіэ фут Мы махуэхэм Катарыр алхуэдияк!э фут-болым хилъэсащи, дэнэк!э зыбгъазэми плъагъури зэхэпхри араш. Зэ!ущ!эм уеп-лъын щхьэк!э стадионым умык!уэми, те-левизорк!р ук!элъымыплъми хъунущ, сыт щхьэк!э жып!эмэ, ар зэрек!уэк!ыр дэнэ де-жи щынэрыльгагъуш. Уэрамым ущрик!уэ къудейк!э, хэт сыт хуэдэ командэр хэт хи-талалым захыбох окрым! постам и бъхга гъэнами зэхыбох, екlуэкl джэгум и бжыгъэр унэ лъагэшхуэхэм къытредзэ. Зэlущlэ нэужьым, текlуам и къэрал ныпым и плъы-

фэу къалэр асыхьэту зэщіоблэ. Телъы-джэщ нэм илъагъур», - жаіз хъыджэбзхэм. Ныпым нэмыщі, адыгэ уэрэдхэр зытет флешкэхэр яlыгъщи, дэнэ деж къыщы-зэтеувыізми, кърагъауэ. Апхуэдэу лъэпкъ зэмылізужьыг ьуз куздым къахэкіа турист-хэр къакіэлъыплъу, Нэхущ Чэрим, Быщтэ Азэмэт, Дзыбэ Мухьэмэд, Апэнэс Астемыр сымэ я уэрэдхэм едаlуэу псыщхьэм тетщ. джэгу яші, заплъыхь, загъэпсэху,

Шейхым и унагъуэм ирагъэблагъэ

«Зы пщыхьэщхьэ шейх гуэрым нэlуасэ дыхуэхьуащ. Вагъуэ пщыкlутlымрэ шаб-зищ зэблэдзамрэ зытет ныпыр фlэгъэщlэ-гъуэн хъуащ абы икlи къыщlэупщlащ дызышыш лъэпкъымрэ дыкъыздикамрэ. дызыщыщ лъэпкъымрэ дыкъыздикІамрэ, - къеlуэтэж Маретэ. - Дэ ди адэр зыціыху-хэм ящіэ, абы адыгэ тхыдэм фіыуэ зэры-хищіыкіымрэ куэд зэрызэхуихьэсыжамрэ. Папэ шейхым кіэщіу хуиіуэтащ лъэпкъ тхыдэр. Ар хьэрыпыбээкіэ хузэрадээкіащ Ясиррэ абы и щхьэгъусэ Рамирэ. Ар-щхьэкіэ, ліыщхээр дунейпсо тхыдэм ди-хьэхыу къышіэкіри. нэхъыбэрэ дызэбхьэхыу къыщіэкіри, нэхьыбэрэ дызэб-гъэдэсыну гупыж ищіри, и унагъуэм дри-гъэблэгъащ. Япэу дыщыіауэ аращ шейхым деж хьэшІапІэ.

Дэ хъыджэбзитхурэ зы щІалэрэ ди адэ-анэм драІэмэ, Хъалид шейхым щІалихрэ зыпхъурэ иІэт. Абы и къуэхэр и уэрамым тесщ, езым и унэм къыбгъурыту унэхэр ящІауэ. Дыздеблэгъар къуэ нэхъыжьым дежщ, абы псори къыщызэхуэсри, гуапзу дагъэхьэщІаш. Хьэрыпхэм апхуэдэ хабээ яізщ: япэу къахэхъуэ щалэм адэм и ціэр фіащыж, пхъум - анэм и ціэр. Хъалид и къуэ нэхъыжьри, и къуэрылъхухэм я нэхъыжьри Хъалидш.

Дэ. дэщхэу Іэнэ узэдакіэ хьэщіэ къра-гьэблагъэркъым абыхэм. Я хьэщіэщым дыщіашэри, дызэбгъэдэсаш, дыздууэр-шэращ, зэман дагъэкіри, тшхын, дызэфэн къытхуахьащ. Хъалид и пхъумрэ и зы къуэрэ нэхъ гува-

уэ къыткыхьэжаги, я адэ-анэм ябгъэ-дыхьэурэ я щхьэм ба зэрыхуащіам гу лъыстащ. Ари я хабээм щыщщ. Итіанэ дгъэщіэгъуащ дэ дызыгъэхьэщіэр бысым ціыхухъуращ, абы и щхьэгъусэр гуащэмрэ пщыпхъумрэ нэхъ хуэсакъыу щытащ. ЯпэщІыкІэ Катарыр къызэрытщыхъуар яжетІэжащ, футболым дытепсэлъыхьащ,

яжет зжащ, футболым дытепсэльыхыди, итанэ адыгэ льэлктым, тхыдэм, хабээм дынэсри, нэхьыбэу зи гугъу тщар араш. Пщыхэвцхээ псом дызэрызэлсэльар инджылызыбээщ. Ар псоми ящари, тыншщ мы къэралым ущызекіуэну. Хъалид апхуэдизкіэ фізгъэщіэгъуэнт, апхуэдизкіэ упіщіэ куэд иіэти, ди адэм тхыдэм къыщыщімдээри, нобэрей махуэм къэсыху жриізжащ ди къекіуэкіыкіар. Абы хэтт адыгэ мамлюкхэр Мысырым и тепшэу зэрышытари, Иорданием и пащтыхыым и шхьэхуммэхэр зэрыадыгэри, Кавказ защхьэхъумэхэр зэрыадыгэри, Кавказ за-уэжьым и зэранкіэ ди лъэпкъыр къэрал куэдым игуэша зэрыхъуари. Ди нобэм и гугъу щищіым, ди адэм жиіащ иджыкіэ ди бээр, хабзэр, адыгагъэр тхъумэжыныр ди лъэпкъым и пащхьэ къит къалэн нэ-хъыщхьэ дыдзу зэрыщытыр, Итlанэ псоми тфlэгъэщlэгъуэн хъуауэ

зы хьэлэмэт къыджи ащ шейхым. Къызэзы хьэлэмэг къвиджилад шемэлэм. цыпсэу рыщіэкіамкіэ, абы Катарым щыпсэу адыгэхэм ящыщ иціыхурти, къыджиіащ: «Сэ сызрихьэліа адыгэхэм ящыщу зы «Сэ сызрихьэліа адыгэхэм ящышу зы цыхум сытыркущ е сыхьэрыпш жиіву заи зыкъызигъэціыхуакъым. Хэтми ущы-щізупщізкіз жеіз: «Тыркум сыщыщ шэр-джэсш», «Йорданием, Сирием сыкъы-щальхуа шэрджэсц». Абы къегъэлъагъуз фи лъэпкъым и ціэри и щхьэри зэры-мыкіуэдар, бэзмрэ хабээмрэ яхъумэну зэрыхэтыр. Апхуэдэ щапхъэр щымащізщ хучейиго тхългам».

зарыхтыр, -мууду шанкыр шаммацыш Дүнейпсо тхыдэм». Бракъийхэ я «зекІуэр» иджыри иуха-къым. Абыхэм махуэ къэс хъыбар гъэщІэ-гъуэн куэд къаІуатэ, къагъэлъагъуэ. Иужьгъуэн куэд къаlуатэ, къагъэлъагъуэ. Иужьрейуя къысхурагъэхьа видеори дахэщ. Дунейпсо чемпионатым хэт къэралхэм я ныпхэр узгум щызэщ!эблэу зыщхьащыт зы уэрам и!эщ Дохэ. Абы адыгэ ныпыр зэрыхэмыгыр догъэзэк!уэж жыхуа!ау, машинэм и пэм ныпыр тебзауэ уэрамым ирижащ адыгэхэр. Уи хэку, уи лъэпкъ бгъэлъэп!энымк!э ар щапхъэ ирикъуркъэ?!

НЭЩІЭПЫДЖЭ Замирэ.

Зы илъэсым газетыр 156-рэ къыдокі. (12+)

ТЕЛЕФОНХЭР: редактор нэхъыщхьэм, секретарым – 42-56-19; унафэщI-редакторхэм - 40-48-54, 40-06-33; уап зыхь секретарым - 42-22-82; секретариатым - 42-22-66

Индексыр П 5894 ● Тиражыр 1.748 ● Заказыр №2426

Шейх Хъалид и унагъуэм.

ДИ ХЭЩІАПІЭР 360030, Къзбэрдей-Балькъэр Республи-кэ, Налшык къалэ, Лениным и ціэр зезыхьэ уэрам, 5, ебгъуанэ - епщіанэ къатхэр.

Газетым Іэ щытрадзар сыхьэт 18.00-рщ.

«Издательство «Южный регион» издательство «Южный регио ООО-м щытрадзащ. 357600, Ставрополь край, Есэнт!ыгу къалэ, Никольскэ уэрам, 5-А